

Promise

Voor bijbels denken in de (gezondheids)zorg 22e jaargang nr. 4 (oktober 2006)

In dit nummer

(on)verbondenheid bij
misbruik en verwaarlozing

Het gebed

Christelijke apologetiek

Toetsstenen voor stresscursussen

(On) Verbondenheid en m door ouders

Elk mens heeft verbondenheid nodig. We zijn gemaakt voor verbondenheid. God zoekt verbondenheid met ons. Verbondenheid is een Bijbels gegeven. Dat waren onderwerpen die al in eerdere artikelen aan de orde kwamen. Hier wil ik ingaan op de immense tragedie die ontstaat als de mensen die bij uitstek ons verbondenheid hadden moeten bieden – zoals onze ouders, maar ook andere verzorgers – juist ons misbruikten of verwaarloosden.

André H. Roosma

Ouders en andere verzorgers: eerste verbondenheidsfiguren

De ouders vervullen een essentiële rol in het gaan ervaren van basis-zekerheid en -veiligheid door het jonge kind. Dit gaf ik al aan in het artikel over *Gezinsleven en persoonlijkheidsontwikkeling* (zie www.12accede.nl/psldevlp.html) en het blijkt ook veelvuldig uit de literatuur¹. Onze ouders zijn degenen aan wie we ons in onze eerste, kwetsbare maanden en jaren kunnen hechten en bij wie we mogen ervaren dat we er mogen zijn. Hun zorg verzekert ons ervan dat er mensen zijn en dat er een God is Die voor ons zorgen/zorgt waar onze eigen mogelijkheden (even) ophouden (en we leren zo dat het reëel en niet levensbedreigend is dát onze mogelijkheden begrensd zijn!). Zij zijn het ook van wie we de vaardigheden kunnen leren die we nodig hebben om onze verbondenheid met God en anderen goed te kunnen beleven. Zoals Bowlby en anderen mijns inziens terecht hebben gepostuleerd, is het een aangeboren (ingeschapen, zeg ik dan) eigenschap om daarom deze verbondenheid te zoeken. Als baby en als kind zoeken we verbondenheid met onze ouders en andere verzorgers (Bowlby sprak in dit verband wel van 'hechtingsmechanisme' en 'hechtingsgedrag').

Wat gebeurt er bij misbruik of verwaarlozing door de ouders of verzorgers?

Jammer genoeg zijn er soms (helaas: veel te vaak!) ouders en andere belangrijke verzorgers die kinderen gebruiken voor

Misbruik of verwaarlozing en andere verzorgers

de bevrediging van hun eigen genoegens, of kinderen op enigerlei wijze de dupe laten worden van hun eigen frustraties, onopgeloste persoonlijke of relationele problemen, onzekerheden, of wat dan ook. Dat kan vele vormen hebben: het kan zijn in de vorm van seksueel misbruik, emotioneel of fysiek misbruik, emotionele of fysieke verwaarlozing, of allerlei combinaties van deze en andere vormen.

Er zij opgemerkt, dat dit vooral voorkomt in gezinnen waar verbondenheid al niet goed functioneert. Ten eerste is er in zulke gezinsstructuren al meer sprake van psychopathologie (geestelijk niet gezond kunnen functioneren) en de onverbondenheid geeft soms extra 'voer' aan de driften van de volwassenen. Daarbij komt dat de onverbondenheid binnen zulke gezinnen, en de onverbondenheid van zulke gezinnen jegens de buitenwereld (sociale afzondering) ertoe leidt dat de kinderen gemakkelijker slachtoffers zijn (de kans dat ze het misbruik rapporteren aan anderen is bij onverbondenheid kleiner én ze hebben meer relationele 'honger' naar aandacht e.d. waardoor ze gemakkelijker te verleiden zijn en minder snel onraad ruiken).

Een concreet voorbeeld om dit wat duidelijker te maken: Ik denk aan de man en de vrouw die in hun eigen jeugd onvoldoende verbondenheid hebben ervaren en van daaruit ook samen geen goede verbondenheid kunnen beleven. De vrouw voelt zich emotioneel tekort gedaan door de man, doordat hij te weinig laat zien van wat er in hem om gaat en/of te weinig belangstelling toont voor wat er in haar om gaat. Op basis daarvan is ze verminderd in staat zich seksueel voor hem te openen. Hij voelt zich op zijn beurt hierdoor afgewezen en gefrustreerd. De spanningen (van onverbondenheid tussen hen) lopen steeds hoger op. Er zijn ook geen goede vrienden die hier iets van merken, of met wie dit echtpaar zich vrij voelt om hun problemen te delen (externe

onverbondenheid). Op een dag ziet de man zijn opgroeiende tienerdochter op een andere manier. Hij maakt een seksueel getint grapje naar aanleiding van een kledingstuk dat ze aan heeft. Ze reageert door op de extra aandacht in te gaan. Er worden langzaam grenzen verlegd, tot hij op een avond, na weer een ruzie met zijn vrouw, zich aan de dochter seksueel vergrijpt. Bij analyse achteraf blijkt dat deze dochter de dochter is die het minst verbonden was, en het meest hongerde naar een greintje aandacht van haar vader. Daarom heeft ze relatief weinig verzet geboden en het misbruik over zich laten komen en niet tegenover enig ander durven noemen. En door haar gevoel van onverbondenheid en haar machteloosheid heeft ze ook zeer sterk zichzelf en haar kleding voor het misbruik verantwoordelijk gehouden (daartoe door de vader in kwestie aangezet).

Als een geestelijk gezonde volwassene een dergelijke mishandeling ondervindt, heeft hij of zij in veel gevallen wel de mogelijkheid om hierop adequaat te reageren, bijvoorbeeld (a) verbaal door te zeggen dat hij/zij hier niet van gediend is, of (b) de ander te negeren en het contact verder te mijden, of indien nodig (c) een derde partij (bijv. de politie) in te schakelen om de mishandeling te stoppen.

Voor een kind ligt dit echter heel anders. Het kind is ingesteld op het ontvangen van veiligheid vanuit de ouder of verzorger. Het heeft nog niet de verbale of fysieke vaardigheden om zich tegen het misbruik teweer te stellen. Het heeft dikwijls ook nog niet de mogelijkheid om hulp van buitenaf in te schakelen. En door de afhankelijkheid ten opzichte van de ouders e.d. is er ook niet de mogelijkheid om hen te mijden of uit de weg te gaan. Daardoor komt het kind innerlijk in een onmogelijke spagaat tussen enerzijds loyaliteit aan de ouders om de nodige veiligheid te behouden en anderzijds weerstand tegen de ouders om zich tenminste inwendig tegen het misbruik te weer te stellen. Dit is de reden dat een slechte verbonden-

heid in het gezin in combinatie met misbruik (wat dus in gezinnen met gebroken verbondenheid meer ontstaansmogelijkheden en ontstaansgronden heeft) zulke verregaande gevolgen kan hebben voor de persoonlijkheidsontwikkeling van het jonge kind.

Verscheidene psychologen van naam zijn het er inmiddels over eens dat hier ook **dé** oorzaak van dissociatieve identiteitsstoornissen, inclusief DIS (vroeger: MPS) gezocht moet worden. Colin A. Ross, één van de meest bekende experts op het gebied van dissociatie, zegt hierover in het artikel 'Self-Blame & Addiction' (p. 15,18; Zelfbeschuldiging en Verslaving; zie web-literatuur, onderaan):

Om de hechtings- of verbondenheidssystemen te beschermen, moet het wel zo zijn ... dat mamma en pappa veilig genoeg zijn om je mee te verbinden – om dit zo te laten zijn, moet de wereld in tweeën gedeeld worden en de slechte werkelijkheden moeten terzijde worden gelegd. Het resultaat is een diep gespleten idee over zichzelf en chaotische/gedesoriënteerde, ambivalente hechtingspatronen, die passen op het chaotische gedrag van de ouders zoals een sleutel in een slot past. Deze gespleten en ambivalente hechting ten opzichte van zichzelf, tegenwoordige veelbetekenende anderen en professionele behandelaars worden een belangrijke focus van de therapie.

Al het bovenstaande geldt niet alleen in gevallen van ernstig misbruik, zoals bijvoorbeeld in geval van incest of ernstige fysieke mishandeling, maar bijvoorbeeld ook bij emotionele verwaarlozing. Om weer uit het eerder aangehaalde artikel van Ross te citeren (p. 15; nadruk toegevoegd):

Ik heb door de jaren heen geleerd dat het diepste trauma niet de slechte dingen zijn die gebeurden, maar de goede dingen die niet gebeurden. Het zijn de fouten van wat de ouders **niet gedaan**, of wat ze **nagelaten** hebben; niet de fouten die ze begaan hebben – die het meeste pijn doen.

Soortgelijke uitspraken ben ik recenter onder meer tegengekomen bij Jim Wilder, o.a. in zijn boek *Living with Men*. Hij besteedt daar ook aandacht aan de gevallen waar er wel veel aandacht is van een ouder voor een kind, maar deze aandacht ten diepste niet gericht is op het kind, maar voortkomt uit een hechtingsprobleem van de ouder. Deze quasi-aandacht is soms nog schadelijker dan helemaal geen aandacht, doordat een kind dat duidelijk geen aandacht krijgt hiervoor elders meer begrip vindt dan het kind dat verkeerde aandacht krijgt.

De gevolgen van verwaarlozing of dit soort quasi-aandacht zijn dikwijls ernstiger dan die van misbruik.

Weer een concreet voorbeeld: Een vrouw is als tiener seksueel misbruikt door haar vader. Daar ervaart ze nog veel pijn over. Maar als ze aan die periode terugdenkt, is het pijnlijkste de eenzaamheid die ze voelde vanwege het feit dat haar vader haar nooit zuivere aandacht gaf, en ook haar moeder geen aandacht voor haar had en niet wilde luisteren naar het verhaal over het misbruik door haar vader. In feite ervaart ze deze eenzaamheid – dat er niemand was voor háár – als nog pijnlijker

dan het trauma van het seksuele misbruik op zichzelf.

De gevolgen: een ontwricht leven

De gevolgen van een dergelijke jeugd zijn vaak verstrekkend. Zoals aangegeven in het Bowlbiaanse schema in het artikel over gezinsleven en *persoonlijkheidsontwikkeling* (www.12accede.nl/psldevlp.html), keert een kind dat steeds ervaart dat de ouders er niet voor hem of haar zijn, zich emotioneel naar binnen. Het raakt innerlijk teleurgesteld en gaat verder contact vermijden. Er ontstaat vaak een scheiding tussen hoofd en hart, tussen gedachten enerzijds en lichaam en gevoelens anderzijds. Empathie, liefde, en dergelijke worden daarmee een soort theoretische constructen, zonder gevoel. Lichamelijke signalen – bijvoorbeeld van vermoeidheid – worden systematisch genegeerd, wat voor deze mensen vaak grotere gezondheidsrisico's met zich brengt. Ook andere gevoelens en emoties worden op een bewust niveau vaak niet of niet goed (h)erkend, noch bij zichzelf, noch bij anderen. Worden sterke gevoelens toch opgemerkt, dan weet men er niet mee om te gaan. Wat anderzijds wel gebeurt, is dat op een onbewust niveau een extra

gevoeligheid (een extra 'antenne') wordt ontwikkeld om de gevoelstoestanden van anderen waar te nemen (om alert te zijn – of moeder er emotioneel nu wellicht wél een beetje is of niet; of dat vader nu gaat slaan of dat hij rustig zal blijven). Vanuit die extra gevoeligheid en de dreiging die uitging van lichte signalen van 'gebrokenheid' worden alle vormen van gebrokenheid soms erg moeilijk aanvaardbaar. Je ziet dit in vormen van perfectionisme en een intolerantie voor fouten van zichzelf en anderen. Het denken over anderen en situaties krijgt een zwart-wit karakter: hij of zij, of een situatie is óf helemaal goed, óf helemaal slecht. Soms is er echter ook een over-nuancering en een intolerantie voor elk te simplistische zwart-wit denken. Het ligt er maar aan wat geassocieerd wordt met de vreselijke dreiging.

Het is bijna onvoorstelbaar in wat voor hel deze mensen terechtkomen. Met minder vaardigheden dan de meer gezonde populatie moeten ze continu alerter zijn en ook nog eens een perfecter leven leiden (of eigenlijk: lijden).

De onmogelijkheid hiervan is evident. Het betekent, dat hoe langer hoe meer 'onvol-

komenheden' moeten worden ontkend. Medicijnen en aangepaste eetgewoonten – soms te veel of soms te weinig – dan wel gebruik van enigerlei verdoving, moeten vaak helpen het idee van 'en toch ben ik goed bezig' hoog te houden. Seks komt ook in dienst te staan van het in bedwang houden van de situatie, het vermijden van confrontatie met het faillissement van deze levensstijl die gebaseerd is op de onmacht om als kind het misbruik door de ouders tegen te houden. Dat kan door een uitbundig gebruik van seks als verdovend middel, of juist door een totale afkeer van seksualiteit (vaak gecombineerd met lichamelijke frigiditeit). Het misbruikte en te zwaar belaste lichaam 'helpt' soms om de pijn in de ziel te kunnen blijven ontkennen (somatisatie). Anderen zoeken een soort verdoving in fantasieën. In de fantasie wordt een wereld geschapen die wél 'ideaal' en 'eerlijk' is (soms wordt dit ook doorgetrokken in een modelwereld op schaal; denk aan de idyllische poppenhuizen, of prachtige landschappen met daarin stipt op tijd (!) rondrijdende modeltreinen – alles even schoon, harmonieus en volmaakt). Weer anderen zijn in staat een soort clown-rol te spelen: intens verdrietig van binnen, maar voor

de buitenwereld altijd even grappig, altijd gevat, altijd vrolijk en opgewekt. Ook zijn er mensen die alle onvolkomenheden van zichzelf of hun directe omgeving naar buiten toe projecteren: die ánderen zijn zo idioot! Boosheid – nooit boos zijn, en dan ineens uitbarsten in een boosheid die alles kan vernietigen – is ook zo'n teken van onopgelost kinderleed. Een ander vindt dat allemaal maar niks, hij weet zich te handhaven door zich totaal van anderen af te zonderen in z'n studeerkamer, of door een 80-uur-in-de-week job aan te nemen op zijn werk waarin hij zich tóch competent en machtig kan voelen. Misschien vindt u bepaalde gedragingen, die u zo tegenkomt, maar 'raar'. Denk dan maar: al deze mensen overleven het tenminste nog (vraag niet hoe). Hoe velen is dat niet meer gelukt, ondanks al hun inspanningen... En doen we hier niet allemaal wel eens in enigerlei mate aan mee? Ik heb in het begin wel eens raar aangekeken tegen mensen die zichzelf mishandelden, bijvoorbeeld sigarettenpeuken op hun armen uitdrukten, zodat hun armen onder de littekens zaten, of andere vormen van zelfbeschadiging. Tot God me op een dag bepaalde bij mijn rijstijl: als ik depres-

sief was, ging ik ruwer en onverschilliger rijden, nam grotere risico's, en dergelijke. Dat maakte me een stuk begripvoller naar anderen toe...

Omgaan met een ondraaglijk verleden is zó moeilijk! De bovenstaande (en nog vele andere) 'technieken' dienen het doel om de oude machteloosheid en pijn niet te hoeven voelen en niet onder ogen te hoeven zien wat te vreselijk was voor woorden. Zó wordt waar, waar Hebreeën 2:15 over schrijft:

*“allen ...
die gedurende hun
ganse leven door
angst voor de dood
tot slavernij
gedoemd waren.”*

Angst voor de dood? Ja, voor een kind is het niet te worden verzorgd een levensbedreigende situatie. Daarbij staat de dood hier in extremo voor de conditie van gebrokenheid en zonde – de existentiële

dood in de zin van leven zonder ooit tot je bestemming te komen (over onze bestemming, zie een van mijn andere artikelen: www.12accede.nl/intimgod.html). Angst voor een ondergang in totale verlatenheid en misbruik waar we niet tegen opgewassen zijn, is een doodsangst, die ons levenslang kan blijven achtervolgen.

'Herhalingsdrang' en machtsidee

Wat vroeg of laat ook op gaat vallen als je omgaat met mensen die in hun jeugd mishandeld of verwaarloosd zijn, is hoe ze steeds weer in soortgelijke nare omstandigheden verzeild raken: De dochter die door haar dronken vader geslagen en mishandeld werd, trouwt met een aardige man die zich binnen een jaar ontpopt tot een dronkaard die haar slaat en mishandelt. De incest-overlevende die in de jeugdgroep van de kerk opnieuw seksueel misbruikt wordt door een leidinggevende. De werknemer die als kind al niets in te brengen had en nu op z'n werk ook door het management genegeerd wordt. En zo zijn er nog vele voorbeelden te geven. Je gaat je dan afvragen: hoe komt dat toch? Zoals meestal is hier niet één simpel antwoord op te geven. Het is een buitengewoon complexe materie, waar vele factoren een rol spelen. Eén van die

factoren is de drang van de overlevende om in een soortgelijke situatie te bewijzen dat zij/hij toch wél macht heeft om de zaken ten goede te keren.

Voor het kind was het belangrijk om het idee hoog te houden: "Als ik me maar beter gedraag, dán slaat pappa me niet meer, dán zal mamma wel lief voor me zijn", e.d.. Door de ondraaglijkheid van de constatering dat pappa en/of mamma gewoon niet veilig zijn, zoekt het kind de schuld bij zichzelf. Zó kan het een idee van een veilig 'thuis' tóch hooghouden. Dit idee van schuld bij zichzelf leggen leidt echter tot een verkeerd idee over macht en onmacht. Er ontstaat een fantasie waarin het kind niet onmachtig is, maar zelf volledig in de hand heeft dat pappa onbeheerst slaat, mamma er emotioneel niet is, etc.. Deze fantasie ontmoet veel weerstand in de praktijk: situaties waarin de onmacht zich aan het kind, en later aan de volwassene, opdringt. Dit zorgt voor een weerbarstige neiging om de vermeende 'waarheid' van de fantasie tóch te bewijzen. Juist situaties waarin een kiem van onveiligheid zit, worden daardoor intuïtief aantrekkelijk. In gevallen waarin intuïtie een belangrijke rol speelt, zoals de keuze van een levenspartner, of de keuze voor een jeugdgroep of

een kerk, zie je dan dat men een keuze maakt die tot herhaling leidt. En de herhaling leidt niet –nooit– tot een realisatie van de almachtsfantasie; het lukt nooit om alle macht over een ander te hebben zodat die ander precies doet wat je wilt. De ander blijft altijd een individu die ook eigen keuzen maakt.

Een ander aspect dat een rol speelt in deze herhalingen, is het zoeken naar verbondenheid, in combinatie met het feit dat men het zicht is kwijtgeraakt op wat échte verbondenheid inhoudt. Het gevoel van verbondenheid is verminkt geraakt doordat het als het ware vermengd is geraakt met misbruik. Werkelijke, gezonde verbondenheid wordt daardoor als onnatuurlijk ervaren, en een misbruikende vorm van relatie of intimiteit juist als natuurlijk en goed. Dit is het verhaal van velen, al heeft het even zovele verschillende vormen. Het is bijvoorbeeld het verhaal van die man die in het geheim naar een SM-huis ging, om door een vrouw op z'n blote billen geslagen te worden zoals hij vroeger door z'n moeder geslagen werd. Alleen zó kon hij zich 'geborgen' voelen. Het is ook het verhaal van de vrouw van hierboven, die mishandeld werd door haar dronken vader, en later door een dronken echt-

genoot. Of die vrouw, die in haar jeugd van haar vader maar één manier had geleerd waarop liefde en intimiteit uitgedrukt kon worden, en dat dus met vele mannen deed, omdat het anderszijds toch ook weer niet haar lege hart bevredigde.

Dit is een bijzonder trieste gang van zaken. Is er hoop? Kunnen we als pastoraal werkers hier iets aan doen?

Wat hebben we als christelijke counselors deze mensen te bieden?

Eerder citeerde ik een artikel van de bekende psychiater Colin A. Ross. Hij zegt in dat artikel iets wat veel van z'n collega's ook zeggen, namelijk dat de weg uit de ellende is: de vreselijke, traumatische gevoelens onder ogen zien en rouwen om de ouders die je niet gehad hebt. Ross geeft aan dat dit gevoelig moet gebeuren, stapje voor stapje, omdat het anders té overweldigend is voor de persoon in kwestie. Desalniettemin is het een buitengewoon moeilijk en pijnlijk proces. Menselijk-kerwijs vaak niet te doen, of zeer moeilijk.

Eén ding maakt echter dat ik tóch hoop heb: dat is de aanwezigheid van Jezus Christus. Hierboven citeerde ik al uit Hebreëen 2. Hier een iets vollediger citaat:

“Daar nu de kinderen aan bloed en vlees deel hebben, heeft ook Hij op gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou onttronen, en allen zou bevrijden, die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren. Want over de engelen [dat zijn: volmaakte, hemelse wezens] ontfermt Hij Zich niet, maar Hij ontfermt Zich over het nageslacht van Abraham [dus over mensen]. Daarom moest Hij in alle opzichten aan zijn broeders gelijk worden, opdat Hij een barmhartig en getrouw hogepriester zou worden bij God, om de zonden van het volk te verzoenen. Want doordat Hij zelf in verzoeken geleden heeft, kan Hij hun, die verzocht worden, te hulp komen.”

HEBREËN 2:14-18

De aanwezigheid van Iemand Die boven ons staat, en toch naar ons niveau is gekomen, het meest afgrijselijke lijden niet geschuwd heeft, en door Zijn onoverwinnelijke levenskracht ook voor ons een weg bereid heeft – dat maakt zo'n groot verschil!

Een beroemde psychiater komt niet verder dan de toepassing van een aantal technieken die zich richten op herstel van de verbinding tussen hoofd en hart, tussen verstand en gevoelens. Ook kan hij een confident onderwijzen over emoties en gevoelens en hoe daarmee om te gaan. Hij kan meelevend zijn en de timing goed in de gaten hebben waar het gaat om blootstelling aan weer 'het volgende stukje pijnlijk verleden. Maar kan hij er altijd zijn, zoals onze Heer, Jezus Christus, er altijd voor ons is? Is hij zelf de weg voor ons gegaan – dóór dat diepe dal – zoals Jezus die gegaan is?

Is daarmee alles gezegd? Nee! Natuurlijk kan een deskundige begeleiding baat hebben. Het kan belangrijk zijn om te weten wanneer je een confident aan moet moedigen om meer naar de pijn te gaan of juist niet, en wanneer je de bovengekomen boosheid de ruimte moet geven of niet, et cetera. Bovendien – en misschien voor een menselijke hulpverlener wel het allerbelangrijkste – is God een God die ons mensen inzet, met ons samenwerkt in Zijn herstelplan. Dat vereist dat we ons afstemmen op God en op Zijn timing en wat Hij nu van plan is. Want, ja, Zijn plan voor ieder mens is een uniek en heerlijk plan en Zijn gedachten over ons zijn de moeite van het beluisteren meer dan waard:

“Want Ik weet, welke gedachten Ik over u koester, luidt het woord des

Heren, gedachten van vrede [het Hebreeuwse woord, Shalom, omvat een totale staat van gelukkig zijn en tot je doel komen] en niet van onheil, om u een hoopvolle toekomst te geven.”

JEREMIA 29:11
(NADRUK TOEGEVOEGD)

Of, zoals Joh. 4:18 het zegt: onze angst (voor de straf en voor verlatenheid en de dood; zie ook Ps. 31:22) verdwijnt als we ons Gods onvoorwaardelijke liefde meer bewust worden in ons hart. Daarom zeg ik: de diepe vrede is gelegen in de verbondenheid met God door Christus Jezus. En ook in Zef. 3:8-20 vinden we een schitterend inzicht in hoe God denkt over mensen die veel moeilijkheden hebben doorstaan, en toch Hem zoeken. Kernvers daarin is vers 17 (in de vertaling van Het Boek; JHWH vertaald met 'Aanwezige'; nadruk toegevoegd):

“De Aanwezige, uw God, is bij u.

Hij is een held, Die u verlost.

Hij zal opgetogen van blijdschap over u zijn.

Hij zal u liefhebben en u niet beschuldigen.

Hij zal over u juichen met een lied van vreugde.”

In het vervolg op dit vers geeft God aan dat ook zij welkom zijn die versmaad waren en er al eigenlijk niet meer op rekenden dat ze bij God wél welkom zouden zijn. En dat Hij zal afrekenen met de vijanden van de zwakken en hen die hulp nodig hebben. Het lijkt er voor mij op dat dit gedeelte bijna geschreven is voor degenen die in hun jeugd misbruikt en/of verwaarloosd zijn. Het geeft in elk geval aan hoe teder en beschermend God Zich tegenover zulke mensen opstelt.

De kern van veel trauma's is onverbondenheid². Wat is dan de kern van het antwoord: Ja, **verbondenheid!** Zoals ik aangeef in het artikel over gezinsleven en persoonlijkheidsontwikkeling (www.12accede.nl/psldevlp.html), hebben we als mensen voorbeelden of tastbare 'plaatjes' nodig van wat leven in verbondenheid inhoudt. Als iemand tegen mij enthousiast praat over schilderijen van Rembrandt van Rijn, kan ik denken: hij of zij vindt die schilderijen mooi. Maar daar zal ik het wellicht bij laten. Als iemand me een foto laat zien van een prachtig schilderij van Rembrandt, kan het zijn dat het me zo 'pakt' dat ik musea ga bezoeken om zijn schilderijen in het echt te zien. Het is maar een krakkemikkige vergelijking. Maar hoe zal iemand een diepe verbondenheid met God gaan zoeken of er een beeld van krijgen wat het is, als hij of zij

er in de levens van nabije personen geen 'plaatje' van te zien krijgt? Om het in een parallel met Rom. 10:14 te zeggen: Hoe zullen zij een intieme verbondenheidsrelatie op kunnen bouwen met God die ze niet zien, als ze geen 'afbeelding' van Hem zien in degenen die zeggen namens Hem hen te willen helpen, en als ze in de relatie met die helper niet kunnen oefenen en ervaren wat een gezonde verbondenheid in kan houden? (Een te 'professioneel-afstandelijke' houding zal hier dus niet baten; hoe zou iemand daardoor zicht krijgen op wat veilige verbondenheid überhaupt inhoudt?)

Ons als hulpverleners afstemmen op Gods gedachten betekent dus dat we God uitnodigen in ons en in onze emoties en gedachten over onze confidenten, en dat we God door ons heen laten werken in onze omgang met hen. Door onze feilbare en beperkte menselijke buitenkant heen kunnen onze confidenten dan iets van Gods liefde, empathie en respect gaan proeven en een beeld krijgen van Zijn liefdevolle gedachten over hen.

Weer even een voorbeeld ter illustratie: Ik heb emotioneel zwaar verwonde 'baby's' in het lichaam van volwassen kerels en vrouwen zien uithuilen op de arm van een oudere hulpverleenster die haar arm aan God beschikbaar had gesteld als kanaal van Zijn vrede – tot er na een periode van heftig verdriet eindelijk die rust kwam waar David in Psalm 131 zo treffend over spreekt, maar die deze mannen en vrouwen eerder nooit echt ervaren hadden (in het artikel over *gezinsleven en persoonlijkheidsontwikkeling* (www.12accede.nl/psldevlp.html) ga ik uitgebreider in op wat David zegt in deze Psalm).

Het is overigens goed om dit soort hulpverlening met minstens 'twee hulpverleners te doen, zodat er veiligheid is, én zodat één hulpverlener verregaand 'mee kan gaan' in de regressie van de confident, terwijl de ander meer in het hier en nu beschikbaar blijft en de grote lijn van het proces kan begeleiden, en waar nodig de tijd en dosering kan beperken, e.d.. In gevallen waarin, vaak na het verdriet, de boosheid opkomt, kan één hulpverlener in een soort rollenspel

de dader vertegenwoordigen op wie de boosheid gericht kan worden, terwijl de andere hulpverlener voor de persoon beschikbaar blijft als veilige hechttingspersoon en aanmoediger. Zó kan in de therapeutische situatie alsnog ervaren en geleerd worden wat in de kindertijd niet ervaren en geleerd kon worden. Dit maakt het 'verbondenheidspastoraat' zo bijzonder effectief³.

“Want niet alleen kleine kinderen, zo is nu duidelijk, maar mensen van alle leeftijden blijken het meest gelukkig te zijn en het beste in staat om hun talenten goed in te zetten, als ze er zeker van zijn dat er één of meer personen achter hen staan die ze kunnen vertrouwen en die hen zal of zullen helpen als er zich moeilijkheden voordoen.”

JOHN BOWLBY, (1973, p. 359/1998, p. 407), (MIJN VERTALING)

Vanuit deze nieuwe ervaringen in de therapeutische relatie kunnen zij dan een beeld krijgen van de verbondenheid die God met hen zoekt, zodat ze kunnen groeien in hun verwachting en hun voorstellingsvermogen ten aanzien van wat God met hen voor heeft. Van God, door de hulpverlener(s) heen, die veiligheid en dat respect te beleven zal voor hen een eerste stap kunnen zijn op de weg naar een beleving van meer en diepere verbondenheid met God.

Deze groeiende veiligheid en verbondenheid met God zal hen ook een zekere basis geven om te rouwen over de pijn en het verdriet van wat hen is overkomen, en het te kunnen verwerken en te boven komen. Bovendien zal hun groeiende (ge)open(d)heid naar God toe, Hem in staat stellen 'erbij te kunnen' om hun soms zo diepe wonden te herstellen. De oude situatie van onmacht kan zodoende ook gemakkelijker onder ogen worden gezien.

De veilige verbondenheid met God en ons als hulpverleners is ook een eerste stap naar meer verbondenheid met andere, daartoe uitgekozen mensen. Zo kan langzaamaan een gezond leven opgebouwd worden waar de onverbondenheid uit de jeugd geen overmatige claim meer legt op relaties die daar niet voor bedoeld zijn. Die nieuwe relaties kunnen dan in wederzijdse afhankelijkheid en verbondenheid worden opgebouwd en het doel dienen waarvoor zij gemaakt zijn (zie ook het citaat van Bowlby in het kader een stukje hierboven).

Oude, giftige, schijn-verbondenheid of verkeerde banden met de mensen die hen misbruikten of verwaarloosden kunnen in de therapeutische situatie verbroken worden met een beroep op Jezus' autoriteit. Een groeiende eigen betrokkenheid in Gods werk kan helpen om de verlatenheid, vernedering en pijn, die men heeft ondergaan, te herkaderen.

Ik moet bij dat laatste denken aan wat

Jozef tegen zijn broers zei (Genesis 45:1-15), nadat ze hem eerder als slaaf naar een ander land verkocht hadden, en hij – ondertussen zelf onderkoning van dat land – hen na vele jaren weer terugzag en eerst nog flink getest had op hun integriteit: “Jullie hebben dat toen wel ten kwade gedacht, maar God heeft

het als het ware 'omgekeerd' en er iets goeds uit naar voren laten komen”. Daar was wel heel wat tijd (minstens een jaar of 10) overheen gegaan – een tijd waarin Jozef van slaaf en onterecht veroordeelde gevangene door een openbaring van God tot onderkoning en redder van een heel volk was geworden.

De groeiende veiligheid en geborgenheid bij God, en de groeiende verbondenheid met anderen bieden onze confidenten ook een basis om vaardigheden te leren die voor deze groei verder noodzakelijk zijn. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de vaardigheid om jezelf te kunnen zijn in contact met anderen, reflectieve en communicatieve vaardigheden, invoelingsvermogen, e.d.. Deze vaardigheden zullen hen vroeger of later in staat stellen om weer meer 'zelfstandig' en 'bewust' met God en hun nieuwe vrienden door het leven te gaan. We mogen ons er dus ook op instellen, dat – net als de ouderlijke opvoedingstaak – onze taak in tijd en aandacht begrensd zal zijn. Hierbij zij wel opgemerkt, dat dit niet inhoudt dat onze toewending naar deze confidenten daarom gering kan zijn. Juist voor herstel van wonden in de verbondenheid en de daaraan gekoppelde emoties en vaardigheden is een ervaren van emotionele verbondenheid via een ander mens – via ons als hulpverleners, in dit geval – vaak essentieel. Juist het oefenen met bijvoorbeeld het uiten van eigen gevoelens, of het oefenen met liefdevolle

assertiviteit vereist de veiligheid van het mogen falen. In de therapeutische situatie kunnen we deze veiligheid bieden.

Samenvattend

Onverbondenheid – door emotionele dan wel fysieke verwaarlozing, verlating, en misbruik – kan leiden tot een afschuwelijke tragedie in het leven van een opgroeiend kind. De gevolgen hiervan zijn vóórstellend: o.a. verwrongen ideeën over macht en onmacht, grotere kwetsbaarheid voor verdergaande traumatisatie en beschadiging van het vermogen om goede verbondenheid met God en anderen te beleven. Op deze manier worden mensen ervan afgehouden om hun God-gegeven doel in het leven te bereiken. Het is ook iets wat van generatie op generatie wordt doorgegeven.

De manier bij uitstek om deze mensen te helpen, is ons als hulpverleners in de eerste plaats te verenigen met God in Zijn emoties en gedachten ten opzichte van hen. Dat kan door de komst van Jezus in ons en in de situatie van de confident. Hij is bij uitstek de Bron van de verbondenheid waardoor wij allen – hulpverleners én hulpzoekenden – die diepe innerlijke vrede ervaren, kunnen herstellen en tot ons doel komen. In dat proces in het leven van degenen die God aan onze zorg heeft toevertrouwd, kunnen we als hulpverleners een belangrijke rol spelen door ons met ons hele lichaam en onze hele ziel aan God beschikbaar te stellen (vgl. Rom. 12:1). Door het tastbare voorbeeld in de zich ontwikkelende relatie met ons, en met God-in-ons kan de verwonde persoon langzamerhand zijn of haar

eigen relatie en verbondenheid met God opbouwen. En van daaruit kan ook een gezonde, volwassen verbondenheid met anderen worden opgebouwd.

Voetnoten:

- In haar boek: Trauma en herstel – de gevolgen van geweld van mishandeling thuis tot politiek geweld (p. 75), schrijft Judith Lewis Herman, onder verwijzing naar Erik Erikson en naar Jean Baker Miller van het Stone Center van Wellesley:** "Het gevoel veilig te zijn in de wereld, het basisvertrouwen, wordt verworven tijdens de vroegste jeugd in de relatie met de eerste verzorger. Dit gevoel van vertrouwen, dat voortkomt uit het leven zelf, ondersteunt de mens tijdens de hele levenscyclus. Het vormt de basis van alle relatie- en geloofssystemen. De oorspronkelijke ervaring verzorgd te worden maakt het mensen mogelijk zich een wereld voor te stellen waarin ze thuishoren, een wereld waarin het menselijk leven kan gedijen. Het basisvertrouwen ligt ten grondslag aan het geloof in de continuïteit van het leven, de natuurlijke orde en de transcendente, goddelijke orde."
Zie ook: E. James Wilder, (The Complete Guide to) Living with Men – Keep Growing and Stay Lovable, Shepherd's House Publishing, Pasadena, CA, USA, 2004; ISBN 0-9674357-5-7.
- Om weer Judith Lewis Herman (ibid, hoofdstuk 3, 'Verlies van verbondenheid', p. 75) te citeren:** "Traumatische gebeurtenissen tasten fundamentele menselijke relaties aan. Ze maken inbreuk op familie-, vriendschaps-, liefdes- en gemeenschapsbanden. Ze brengen ernstige schade toe aan de structuur van het zelf dat in relatie met anderen wordt gevormd en in stand gehouden. Ze ondermijnen de geloofssystemen die zin geven aan de menselijke ervaring. Ze schenden het vertrouwen van het slachtoffer in een natuurlijke of goddelijke orde en leiden tot een existentiële crisis."
En elders zegt ze (ibid, hoofdstuk 7, 'Een helende relatie', p. 175): "De kernervaringen van een psychisch trauma zijn onmacht en isolement. Het herstel van de overlevende berust er derhalve op dat ze weer macht krijgt en zich weer verbonden voelt met anderen. Herstel is alleen mogelijk binnen de context van relaties; het kan niet in een isolement plaatsvinden."
Judith Lewis Herman gaat er hier echter impliciet van uit dat de overlevende ooit wel min of meer goed gehecht is geweest en basisveiligheid heeft gekend. Ze vervolgt daarom: "In haar hernieuwde verbondenheid met anderen maakt de overlevende zich opnieuw de psychische vermogens eigen die door de traumatische ervaring zijn beschadigd of vervormd. Deze vermogens liggen op het vlak van vertrouwen, autonomie, initiatief, competentie, identiteit en intimiteit. Zoals ze oorspronkelijk tot stand zijn gekomen [idealiter, sic! AHR – zie mijn artikel over gezinsleven en persoonlijkheidsontwikkeling (www.12accede.nl/psldevlp.html)], zo moeten ze ook weer worden opgebouwd: in relaties met andere mensen."

Als Judith Lewis Herman dit al beschrijft als een vrij moeizaam proces, hoeveel te meer is dit moeilijk als deze verbondenheid nooit ervaren is! Daarom zijn mensen die de vroege basisveiligheid hebben moeten ontberen zo kwetsbaar en onze aandacht en zorg zo dubbel en dwars waard!

3. Opgemerkt zij dat hierbij een goed inzicht in de rol van overdracht en tegenoverdracht onontbeerlijk is. Zie o.m. het hoofdstuk van Judith Lewis Herman's boek dat ook in noot 2 aangehaald werd, of het boek van Laurie Anne Pearlman & Karen W. Saakvitne: *Trauma and the Therapist – Countertransference and Vicarious Traumatization in Psychotherapy with Incest Survivors*.

Bijgevoegd een literatuurlijst met betrekking tot dit artikel.

Boeken:

1. Rita Bennet, *Making peace with your inner child*, Fleming H. Revell, Old Tappan NJ USA / Kingsway, Eastbourne GB, 1987.
2. John Bowlby, *A Secure Base: Parent-child attachment and healthy human development*, Basic Books (Perseus), New York USA, 1988 / Routledge (Taylor & Francis Books Ltd.), 1988; ISBN: 0-465-07597-5.
3. John Bowlby, *Verbondenheid*, Van Loghum Slaterus, NL, 1983; (vertaling, door Netty van Lookeren Campagne-Taverne, van: *The Making and Breaking of Affectional Bonds*, Tavistock, London / Routledge, an imprint of Taylor & Francis Books Ltd., London, 1979; ISBN: 0415043263).
4. John Bowlby, *Attachment and loss 1: Attachment*, Pimlico; ISBN: 0-7126-7471-3 - Paperback new edition of 2nd revised edition, 1997.
5. John Bowlby, *Attachment and loss 2: Separation – anger and anxiety*, Hogarth / Pimlico (Random House), 1973/1998; ISBN: 0-7126-6621-4.
6. John Bowlby, *Attachment and loss 3: Loss – sadness and depression*, Hogarth / Pimlico (Random House), 1998; ISBN: 0-7126-6626-5.
7. Andrew Comiskey, *Persuing sexual wholeness*, Charisma House / Creation House, Lake Mary, Florida, 1989. ISBN: 0884192598.
8. Andrew Comiskey, *Kracht in zwakheid*, Telos-reeks, Medema, Vaassen, 2004; ISBN 90-6353-435-4; (vertaling van: *Strength in Weakness - Healing Sexual and Relational Brokenness*, Inter Varsity Press, Downers Grove IL, USA, 2003; ISBN 0-8308-2368-9).
9. Judson Cornwall & Michael S.B. Reid, *Wiens liefde is het eigenlijk?*, Sharon, Waddinxveen NL, 199x; (vertaling van: *Whose love is it anyway?*, Sharon, Pilgrims Hatch Brentwood Essex GB, 1991).
10. Larry Crabb, *Zoektocht naar God*, Medema, Vaassen NL, 1995; (vertaling door Leontien Elbers-Savert, van: *Finding God*, Zondervan, 1993).
11. Larry Crabb, *Verbondenheid*, Navigator Boeken / Medema, Driebergen / Vaassen, 1998; (vertaling, door Rob van Stormbroek, van: *Connecting – Healing for ourselves and our relationships; a radical vision*, Word Publishing, Nashville Tennessee USA, 1997).
11. Jane Hansen, Marie Powers, *Bestemd voor intimiteit – Gods prachtige blauwdruk voor man en vrouw*, Bread of Life, Vlissingen NL, 2000; ISBN 90-75226-27-6; (vertaling, door Maria J. Neeteson, van: *Fashioned for Intimacy*, Regal Books (Gospel Light publ.), Ventura California USA, 1997; ISBN: 0830723218).
12. Jack Hayford, *Hunkeren naar Gods volheid*, Gideon, Hoornaar NL, 1991; (vertaling door Hans Cornelder, van: *A passion for fullness*, Word, USA, 1990).
13. Judith Lewis Herman, *Trauma en herstel – de gevolgen van geweld van mishandeling thuis tot politiek geweld*, Wereldbibliotheek, Amsterdam, 1993; ISBN: 90-284-1653-6; (vertaling van: *Trauma and Recovery: From Domestic Abuse to Political Terror*, Basic Books, Reprint edition, 1992/1993, ISBN 0465087663; Rivers Oram Press/Pandora List edition, 1998, ISBN 0863584047; 2001 edition, ISBN 0863584306).
14. Brennan Manning, *Kind aan huis – Verlangen naar intimiteit met God*; Navigator Boeken, Driebergen; ISBN: 9076596417; (vertaling van: *Abba's Child – the cry of the heart for intimate belonging*, NavPress, Colorado USA, 1994).
15. Tom Marshall, *Betere Relaties – hoe nieuwe relaties groeien en beschadigde relaties hersteld kunnen worden*, Shalom Books, Putten. ISBN 90-73895-07-3 (vertaling van: *Right Relationships – a Biblical foundation for making and mending relationships*, Sovereign World, Chichester, GB, 1989; ISBN 1-85240-034-X). Zie ook: het hoofdstuk over vertrouwen, uit dit boek op de site van Stichting Promise.
16. Alice Miller, *Het drama van het begaafde kind – op zoek naar het ware zelf*, Van Holkema en Warendorf - Unieboek, Houten NL, 1981/2001 (24ste druk); ISBN 90 269 6669 5 (vertaling, door Tinke Davids, van: *Das drama des begabten Kindes und die Suche nach dem wahren Selbst – eine Um- und Fortschreibung*, 1979; ook beschikbaar in het Engels: *The Drama of Being a Child: The Search for the True Self*, ISBN 1860491014).
17. Henri J.M. Nouwen, *In de naam van Jezus – Over pastoraat in de toekomst*, Oase – Lannoo, Tielt B, 1989; ISBN 90 209 1646 7 (vertaling door Margreet Stelling, van: *In the Name of Jesus – reflections on Christian leadership*, Crossroad, New York USA, 198x).
18. Henri Nouwen, *Eindelijk thuis – gedachten bij Rembrandts 'De terugkeer van de verloren zoon'*, Lannoo, Tielt, 2000; deze Nederlandse versie is bijgewerkt door: Evert vdr Poll; oorspronkelijke versie: *The return of the prodigal son*,, 19xx.
19. Leanne Payne, *Herstel van identiteit – door genezend gebed (de Engelse versie heeft als subtitel: De drie grote barrières op de weg naar persoonlijke en geestelijke vervolmaking in Christus)*, Navigator Boeken, Driebergen, 2000; ISBN: 9070656957 (vertaling door Martin Tensen van: *Restoring the christian soul – through healing prayer (Overcoming the three great*

- barriers to personal and spiritual completion in Christ), Crossway Books, Wheaton Ill USA, 1991).
20. Leanne Payne, Gods Tegenwoordigheid geneest, Kok Voorhoeve, Kampen NL / Carmelitana, Gent B, 1997. ISBN: 9029714395 (vertaling door Martin Tensen van: The Healing Presence, Crossway Books, Wheaton Ill USA / Baker Book House, Grand Rapids MI USA, 1989/1995).
 21. Leanne Payne, Het gebroken beeld, de zoektocht naar seksuele identiteit, Navigator Boeken, Driebergen, 2000; ISBN 90-70656-99-x; (vertaling door Martin Tensen van: The broken image – Restoring sexual wholeness through healing prayer, Kingsway Publications, 1981/95).
 22. Leanne Payne, Crisis in mannelijkheid, (vertaling van: Crisis in masculinity, Crossway Books / Good News Publ., Westchester Illinois USA, 1985 / Kingsway, Eastbourne E.-Sussex GB, 1988).
 23. Laurie Anne Pearlman, Karen W. Saakvitne, Trauma and the Therapist – Countertransference and Vicarious Traumatization in Psychotherapy with Incest Survivors, W.W. Norton & Company, New York / London, 1995; ISBN: 0-393-70183-2.
 24. Colin A. Ross, Satanic Ritual Abuse – Principles of treatment, University of Toronto Press, Toronto CAN etc., 1995; ISBN 0-8020-7357-3.
 25. Colin A. Ross, Dissociative Identity Disorder: Diagnosis, Clinical Features and Treatment of Multiple Personality, 2nd ed., John Wiley & Sons, New York, 1997; ISBN 0-471-13265-9 (zie ook de website of the Ross Institute).
 26. J. Oswald Sanders, Facing loneliness – the starting point of a new journey, Highland Books, Crowborough East-Sussex England, 1988/ Discovery House, Grand Rapids MI USA, 1990.
 27. John Ernest Sanders, The God Who risks – A theology of providence, IVP, Downers Grove Illinois, 1998.
 28. Paul D. Stanley, J. Robert Clinton, Connecting – The mentoring relationships you need to succeed in life, Navpress, Colorado Springs, USA, 1992. ISBN 0-89109-638-8.
 29. Anna A.A. Terruwe, Geef mij je hand – over bevestiging, sleutel van menselijk geluk, De Tijdstroom, Lochem NL, 1972.
 30. Anna A.A. Terruwe, Geloven zonder angst en vrees, Romen, Roermond, 1971.
 31. Anna A.A. Terruwe, De liefde bouwt een woning, J.J. Romen & Zonen, Roermond NL, 1971.
 32. Henry G. Tietze, Signalen uit de moederschoot – de verborgen ontwikkeling van het ongeboren kind, J.H. Gottmer, Haarlem-Bloemendaal, 1985; ISBN 90 257 1886 8; (vertaling, door Henriëtte M. van Weerdt-Schellekens, van: Botschaften aus dem Mutterleib, Ariston Verlag, Genf, 1984).
 33. Paul Tournier, De weg uit de eenzaamheid, Zomer en Keuning, Wageningen, ongedateerd; (vertaling, door R. Bakker, van: De la solitude à la communauté, Delachaux & Niestlé, Neuchâtel / Paris, 1943/1948. Ook beschikbaar in het Engels in een vertaling door John S. Gilmour: Escape from loneliness, W.L. Jenkins / SCM Press, 1962 / Highland Books, Crowborough East Sussex GB, 1983).
 34. John Townsend, Tussen vlucht en verlangen – Over eenzaamheid, bindingsangst en de kracht van gezonde relaties, Coconut, Almere, 2005, ISBN 90 80758655 (vertaling van: Hiding from Love (We all long to be cared for, but we prevent it by –) – How to change the withdrawal patterns that isolate and imprison you, NavPress, USA, 1991 / Scripture Press, Amersham-on-the-Hill Bucks England, 1992. ISBN 1-872059-68-6).
 35. Ingrid Trobisch, De verborgen kracht – Geworteld zijn in de zekerheid van Gods liefde, Kok Voorhoeve, Kampen NL, 1989; ISBN 90 297 0943 X; (vertaling, door Aafje Beijer, van: The Hidden Strength - Rooted in the Security of God's Love, Here's Life, San Bernardino, 1988).
 36. Lori A. Varick, Designed for dependency – moving from emotional isolation to intimacy, Emerald Books, Lynnwood Washington USA, 1994.
 37. Marijine Verbueken, Je mag er zijn... Zijn zoals jij bent, (met medewerking van Martijn van der Nat, vormgeving), Importantia, Dordrecht, ongedateerd; ISBN 90-5719-035-4. Opmerking: dit gedichtenbundeltje over de verwerking van seksueel trauma (incest) beveelt ik van harte aan.
 38. John Visser, De cirkel doorbreken – Gezonde kinderen uit disfunctionele gezinnen, Navigator Boeken, Driebergen, 2003; ISBN: 9076596034 (vertaling van: Olive Shoots Around Your Table (met een voorwoord van Terry Burrows), Essence Publishing, 1998; ISBN: 1-8964,00-14-0).
 39. E. James Wilder, (The Complete Guide to) Living with Men – Keep Growing and Stay Lovable, Shepherd's House Publishing, Pasadena, CA, USA, 2004; ISBN 0-9674357-5-7.
 40. E. James Wilder, The Red Dragon Cast Down – A Redemptive Approach to the Occult and Satanism, Chosen (Baker Book House), Grand Rapids, MI, 1999; ISBN 0-8007-9270-X.
 41. Janet Geringer Woititz, Struggle for Intimacy, Health Communications, Deerfield Beach Florida USA, 1985.

Artikelen en webpagina's:

De web-adressen van deze artikelen en webpagina's zijn te vinden in de web-versie van dit artikel: http://ww.12accede.nl/verbonden_&_misbruik.html

Colin A. Ross, Self-Blame & Addiction (http://www.onlineparadigm.com/archives/193-SP02_AD.MH.pdf .pdf document), Paradigm, Spring 2002, p. 14,15,18; zie ook de website van het Ross Institute (<http://www.rossinst.com/trauma.htm>), met daarop o.a.: Trauma is a developmental obstacle in normal human development, een op 14 Maart 2002 gegeven TAAP – Keynote lezing in Fort Worth, Texas (<http://www.rossinst.com/border-line-basic.ppt> powerpoint-presentatie, eigendom van Melissa Caldwell <http://www.rossinst.com/handout.htm>) en info over Ross' video over de effectieve behandeling van trauma gerelateerde stoornissen (<http://www.rossinst.com/video.htm>).

In de web-versie van dit artikel: http://ww.12accede.nl/verbonden_&_misbruik.html zijn ook verwijzingen naar een groot aantal andere relevante artikelen en webpagina's opgenomen.

Het Gebed

Maria Petit

Het gebed is één van de meest veelzijdige onderwerpen om over te spreken. De stapels christelijke boeken hierover zijn indrukwekkend. En dat is geen wonder: het gaat ten slotte over de communicatie tussen God en ieder van ons. Ook in niet-christelijke kring wordt uiteraard gebeden. Ook niet-christenen kennen vele vormen van gebed waarvan ik er drie wil noemen om die af te zetten tegen gebedsvormen waar de Bijbel over spreekt. Laten we om te beginnen eens kijken hoe er gebeden wordt in niet-christelijke kringen. Dan zie je 3 soorten gebeden:

1. Gebeden, gericht tot 'goden' die vaak afgebeeld zijn, zoals we die in het Hindoeïsme kennen; o.a. de "poedja" voor de huisgoden. In natuurreligies: het bidden tot de elementen, en voorouderverering.
2. New Age-achtige gebeden tot abstracties als 'het licht' of 'de kracht'.
3. Het mechanische gebed: gebedsvlaggen in Tibet (dat zijn stroken papier met gebeden daarop geschreven) en gebedsmolens bij boeddhisten. Men gelooft dat er veel zegen komt van het in beweging houden van deze voorwerpen. Ook hoort daarbij het eindeloos opzeggen van gezangen (chants) en spreuken (mantra's). Overigens betreft het Boeddhisme een systeem van leefre-

gels en heeft Boeddha zichzelf nooit als een "God" gezien. Mensen maakten van hem een god.

In ons deel van de wereld leven we temidden van een bevolking, die eens christelijk is geweest, maar dat terzijde heeft geschoven. Toch schrijft Nicky Gumbel in zijn boek "Een kwestie van leven" ^[1] dat 75% van die sceptici in Engeland wekelijks bidt. Dat zijn gebeden uit de kindertijd om Gods zegen te vragen, en dat zijn gebeden in crisissituaties: "Heer, HELP"! Gumbel noemt dat 'fietsbandengeloof': als dat leegloopt moet het weer worden opgepompt. Deze mensen bidden dan tot een God, in wie ze eigenlijk niet geloven. En als God hen toch verhoort, dan noemen ze dat 'toeval'. Ze geven God niet de eer, die Hem dan toekomt.

Het gebed van de gelovigen

Voor een christen is bidden iets anders dan het noemen van al je problemen of het voorleggen van al je wensen. Als je aan kinderen vraagt: "Wat is bidden?", dan krijg je vaak als antwoord: "Bidden is praten met God". Het is meer dan dat: bidden is hard werken, worstelen, het is strijd, bidden is soms ook in slaap vallen, bidden is heel veel méér.

Jakobus 5:16:

"Het gebed van een rechtvaardige vermag veel doordat er kracht aan verleend wordt".

Met andere woorden: het voortdurende gebed van iemand, die een persoonlijke relatie met de Heer Jezus Christus heeft, is krachtig. We vinden hier 5 onderdelen van gebed.

1. *Het gebed zelf.* Een aantal vragen dringt zich op: Wat is een goed gebed? Kunnen we ook verkeerd bidden (**Jakobus 4**)? Is er een bepaalde gebedshouding of innerlijke gesteldheid voor nodig?

2. *De persoon die bidt.* Jakobus noemt als 'de rechtvaardige', de mens die gelooft in het volbrachte werk van Jezus Christus. **Jakobus 1:68**: "Hij moet bidden in geloof, in geen enkel opzicht twijfelende. Want wie twijfelt gelijk op een golf der zee, die door de wind aangedreven en opgejaagd wordt. Want zulk een mens moet niet menen dat hij wat van de Heer kan ontvangen, innerlijk verdeeld als hij is, wispelturig op al zijn wegen".

Ik heb heel lang met deze tekst geworsteld: Heb ik wel genoeg geloof? Wat is dan geloof, hoe ervaar ik geloof, hoe bouw ik geloof op? Totdat ik ontdekte dat het hier niet ging over het geloof *in* Jezus, maar over het geloof *van* Jezus. Toen viel bij mij het kwartje: IK hoeft niet te streven of te jagen, ik mag gewoon vragen: Heer, geef mij meer van Uw geloof! Met andere woorden: Jezus geeft het geloof voor iets of iemand.

Soms moet ik afstand nemen van een bepaalde situatie. Je kunt door je eigen emoties, door je eigen streven, door de omstandigheden, door de nood om je heen worden opgejaagd. Dan krijg je een gebed, waarin je de Heer als het ware zou

willen dwingen om iets te doen. Dat werkt niet: God is soeverein. Hij weet beter dan jij wat nodig is; Hij heeft alle situaties onder Zijn controle. Daarom is het beter om wat afstand te nemen. Dan krijgt God ook meer ruimte om door jou te werken. Iedere keer is dit opnieuw een gevecht: de dingen loslaten, en bij de Heer brengen. En ze bij Hem laten! Veel bidders tonen de Heer hun koffer vol problemen, pakken die dan weer in en sjuwen er mee verder....

3. *De Drie-enige God,* met wie de bidder een persoonlijke relatie heeft. God heeft het laatste woord in alles, waarover wij bidden; Hij is soeverein. De bidder heeft slechts in verootmoediging zijn wil over te geven, maar tegelijkertijd moedigt Jezus hem en ons in het Evangelie aan om te pleiten op de barmhartigheid en genade van Vader God.

Lucas 18:7:
"Zal God dan Zijn uitverkorenen geen recht verschaffen, die dag en nacht tot Hem bidden, laat Hij hen dan wachten?"

School van gebed Praktisch plan

Duur = 1 uur (elke stap 5 minuten)

Twaalf vormen van gebed - overzicht

1. **Lofprijzing:** een reactie uit dankbaarheid voor Gods daden. Psalm 103:1-5
2. **Aansluiting:** uitdrukking van liefde, reactie op wie God is. Openbaring 4:8-11
3. **Schuldbelijdenis:** 1 Johannes 1:8-9
4. **Het Woord bidden:** een Bijbelgedeelte gebruiken als een mogelijkheid waardoor God spreekt, leiding geeft aan het gebed door een belofte, vermaning, opdracht, verklaring van een situatie. Jesaja 55:10,11
5. **Waarom bidden zo wat is bij machte een uur met Mij te waken?** welke rol speelt de satan hierin? 1 Petrus 4:7 en 5:8,9.
6. **Voorbereiding:** als priester staan tussen God en mensen. 1 Timotheüs 2:1
7. **Dankzegging:** onze noden aan God bekend maken, wetend dat Zijn mogelijkheden onbegrensd zijn. Mattheüs 7:7
8. **Meditatie:** door overdenking Bijbelse principes tot je geestelijk eigendom maken. Jozua 1:8
9. **Luisteren naar God:** je richten op God om Zijn stem te horen. Jeremia 11:7, Johannes 10:27
10. **Lofprijzing:** uit dankbaarheid als afsluiting van de gebedstijd. Psalm 34:2

Andere Bijbelteksten over gebed:

2 Kronieken 7:14	Mattheüs 6:6-13
Lucas 6:12,13, 9:28-35, 22:39-46, 2:37, 5:15-16, 11:1-13	Johannes 17
Marcus 1:35, 6:46, 13:33	Elzevius 6:10-18
Handelingen 1:14, 2:42, 6:4	1 Thessaloniërs 5:17
Colossenzen 4:2	

In die paradox leeft de bidder voortdurend. Opdat wij steeds meer gevoelig worden voor de wil van God, aan wie wij onze eigen wil ondergeschikt maken. Zonder gebed, zonder deze persoonlijke relatie met God, is geestelijke groei niet mogelijk.

3a. Wij bidden *tot Onze Vader*, die in de hemelen is.

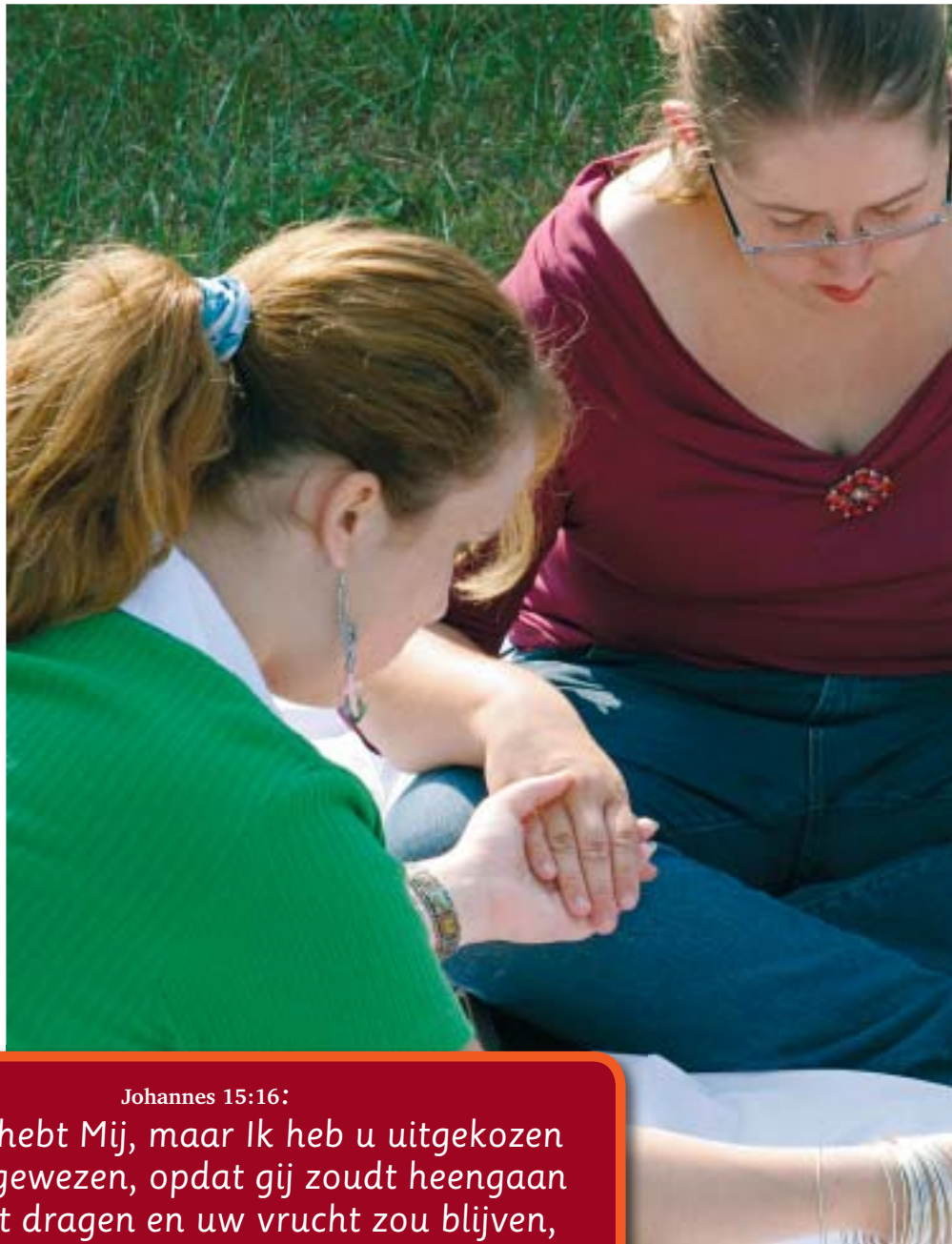
Niet iedereen heeft echter een goed vaderbeeld meegekregen vanuit de jeugd. Werk of zaken zijn er soms debet aan dat kinderen hun vader te weinig zien. Om nog maar niet te spreken van kinderen die te maken hebben met echtscheiding van hun ouders. In het pastoraat blijkt hoe moeilijk het is om bij jonge mensen zonder goed vaderbeeld die vertrouwde relatie over te brengen, die onze God als Vader met hen wil hebben. Zij missen het concrete goede voorbeeld van hun eigen vader.

Vaders die slechte voorbeelden geven is een zwaar onderschat probleem in onze samenleving. Vaker dan we denken hebben kinderen te maken met een vader die hen slaat en mishandelt, en zelfs misbruikt. Je kunt de jonge mensen, die dat is overkomen, soms zo zien hunkeren naar wat bemoediging, naar wat warmte, en waardering, naar een gewoon gezinsleven. Werken aan het gezin neemt vaak meer tijd dat het moderne leven ons gunt, maar het is zo rijk, en draagt zoveel vrucht.

3b. Bidden doen wij *door de Zoon*. Want door Hem hebben wij, Joden en heidenen, in één Geest, toegang tot de Vader (Efeze 2:18). We bidden ook "in de naam van Jezus".

3c. Bidden doen we ook door de Geest, want de Geest komt onze zwakheid te hulp. Want wij weten niet wat wij bidden zullen naar behoren, maar de Geest Zelf pleit voor ons met onuitsprekelijke verzuchtingen (Romeinen 8:26).

Soms vragen mensen jou om voorbeden te doen. Je ziet situaties die, menselijkerwijs gesproken, onoplosbaar zijn. En daar bid je dan voor. Maar er blijft een onrust in je, onvrede, onbehagen. Het lijkt wel alsof je nog niet op één lijn zit met God, niet op Hem bent afgestemd, dat je nog niet in die wil van God bent. Dan blijf je zoeken naar Zijn wil. En God is zo lief: op een gegeven moment laat Hij je gewoon zien waar de

Johannes 15:16:

“Niet gij hebt Mij, maar Ik heb u uitgekozen en u aangewezen, opdat gij zoudt heengaan en vrucht dragen en uw vrucht zou blijven, opdat de Vader u alles geve, wat gij Hem bidt in Mijn naam”.

schoen wringt (Jesaja 31:15)! “De Heer der heerscharen zal ons beschuttend redden en sparend bevrijden (vers 5)”.

Dat is een proces, je ziet dat gewoon gebeuren. De Heer zal je daarin leiden, je oog richten op juist dat detail dat de kern van een zaak openlegt. Ook een woord, dat als het ware in je achterhoofd blijft hangen, kan een aanwijzing zijn die je moet vasthouden. De Heer is genadig!

4. *De relatie tussen God en de mens*. Hoe is die in jouw geval? Is dat een los-vaste relatie? Hoe dan ook: God is trouw (1 Korinthiërs 6:17). “Die zich aan de Heer hecht is één geest met Hem”.

De Heer wil echt één geest zijn met jou! Wat Hem betreft is er sprake van een liefdesrelatie. Want zo lief had God ons, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, om ons te bevrijden uit het warnet van de zonde (Johannes 3:17). Jezus kwam niet om te veroordelen maar om door Hem de wereld te behouden. Menselijke relaties zouden een afspiegeling moeten zijn van die relatie van God met ons. Wie de realiteit in onze dagen ziet, realiseert zich, dat we daar nog heel ver van af zijn.

In het pastoraat kom je vaak mensen tegen met gebroken relaties. Dan wijs je naar de relatie tussen Jezus en Zijn Vader als voorbeeld. Jezus had een ononderbroken communicatie met Zijn Vader. Daarin

was gehoorzaamheid, zachtmoedigheid, opoffering. Zo is de Bijbel een spiegel voor ons. Pas als je in de gaten hebt gekregen wat voor een relatie God met ons wil, dan ga je ook iets begrijpen van Zijn bedoeling met de relaties tussen mensen onderling. Gebed verandert niet alleen de mens voor wie wij bidden, of de situatie van dat moment: wij als bidders veranderen ook door ons gebed. Verharding ontspant zich, verbittering smelt weg, zelfgenoegzaamheid wordt afhankelijkheid van God. Dat heeft vervolgens ook weer zijn invloed op al onze andere relaties en situaties. God is door ons gebed direct betrokken bij het uitwerken van al onze persoonlijke situaties. Soms denk je zelf een oplossing te hebben, maar als dat toch niet door gaat, heeft God waarschijnlijk wel wat beters voor jou!

5. De uitwerking van het gebed: die is krachtig.

“Het gebed van een rechtvaardige vermag veel doordat er kracht aan verleend wordt (**Jakobus 5:16**)”. Andrew Murray zei eens: “De kracht van ons gebed hangt bijna geheel af van ons besef: Wie is het tot wie wij spreken? Onze houding van ootmoed en afhankelijkheid jegens God is heel belangrijk.

Krachtig, in welk opzicht? Niet altijd zichtbaar voor onze ogen. We zouden dat wel willen, maar daar kan tijd overheen gaan. Maar in de geestelijke wereld gebeurt er wel iets. In het geval van onze dochter, die een tumor in de hersenen had, wisten we dat God haar zou genezen. Maar de weg daarheen heeft vijf jaar

geduurd. Dat was vaak een worsteling met je eigen ongeduld, en tegelijk ervaren dat de Heer je er doorheen draagt. Gods antwoord kan zijn “ja”, “nee”, of “wacht op de Heer”.

Bidden is: praten met God. Dat is tweerichting verkeer: het is praten én luisteren. Gebed is de sleutel tot Gods hart en Gods hart is ons thuis. Jezus Christus is de deur. Het wezen van gebed is eigenlijk een voortdurend groeiende liefdesrelatie tussen jou en de Almachtige Vader. Als we oprecht bidden, dan leggen wij ons hart open voor God.

Het “Onze Vader” is het bekendste gebed. Mijn man en ik zaten tussen 1968 en 1983 in de New Age-beweging, waaronder de laatste 12 jaar in de Transcendente Meditatie Beweging (TM). In die tijd was ik al voortdurend met het gebed van het “Onze Vader” bezig. Wij hielden TM-weekenden in de Achelse Kluis, waar we de gastenverblijven hadden afgehuurd. Daar zag ik monniken in de tuin lopen bidden en brevieren. Daar ging zo’n rust van uit, dat was zo’n serene beeld, dat ik dat ging imiteren. Daarbij werd elke zin van het “Onze Vader” een complete meditatie voor mij, een overpeinzing in christelijke zin. Maar ik begreep eigenlijk niet waar dat vandaan kwam.

Het was voor mij ook nogal paradoxaal: “Onze Vader, die in de hemelen zijt”. Ik heb een vader gehad die dichtbij was, maar tegelijk ver weg; hij was altijd bezig. Maar Onze Vader wil heel dichtbij ons zijn, al woont Hij ver weg, in de hemelen. Maar ik voelde dat verlangen van God: Ik wil heel dicht bij je zijn. Pas 15 jaar later heb ik begrepen dat God ons toen al trok met Zijn koorden van liefde.

Het “Onze Vader” bestaat eigenlijk uit 3 delen: aanbidding, onze noden, en weer aanbidding. Eerst spreek je God aan als de Heilige; Hij is apart, Hij is anders dan de goden. Je noemt Hem Koning, en alleen Zijn wil is belangrijk. Zo geven we Hem onze eer. In het tweede gedeelte vragen we God om het brood, dat wij voor ons lichaam nodig hebben. God is ook betrokken bij en begaan met ons emotionele leven, en reikt ons daartoe de sleutels aan van vergeving en verzoening, opdat onze relaties in stand gehouden kunnen worden. Hij weet ook dat wij een ziel hebben, die voortdurend bloot staat aan de aanvallen vanuit het rijk der duisternis. Om daarin stand te kunnen houden hebben we Gods bescherming nodig. De kernwoorden van dit gedeelte uit het ‘Onze Vader’ zou je een smeekgebed kunnen noemen. Het zijn de woorden “geef”, “vergeef” en “verlos”. Het laatste gedeelte

("Want van U is het Koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid tot in eeuwigheid") is weer één jubelende proclamatie van verering. Het "Onze Vader" is gewoon een perfect gebed: het geeft eer aan God, maar omvat ook alles wat goed is voor ons.

12 Soorten van gebed

Er zijn heel wat soorten gebed. Aan het slot van dit artikel is een Praktisch plan van de School van Gebed opgenomen, met een uitwerking van 12 soorten van gebed, met als voorbeeld om in staat te zijn één uur van gebed te hebben.

Een praktische tip: als je bid, doe dat dan hardop. Met name als je schuld belijdt en obstakels opruimt die tussen jou en God kunnen staan. God en de engelen zijn dan je getuigen dat je God vergeving hebt gevraagd, en de demonen kunnen je op dat punt niet meer aanklagen. Bovendien hoor je jezelf dan ook. Hardop bidden voorkomt ook dat je in slaap valt (waakzaamheid).

Als we meer zouden beseffen hoezeer God naar gebed van ons verlangt, dan zou dat ons kunnen helpen om onze persoonlijke gebedshouding ten opzichte van God te veranderen. We zouden meer tijd gaan nemen voor gebed.

Matteus 26:40,-41:

"Waart gijlieden zo weinig bij machte één uur met Mij te waken? Waakt en bidt dat gij niet in verzoeking komt". Bidden is niet altijd gemakkelijk.

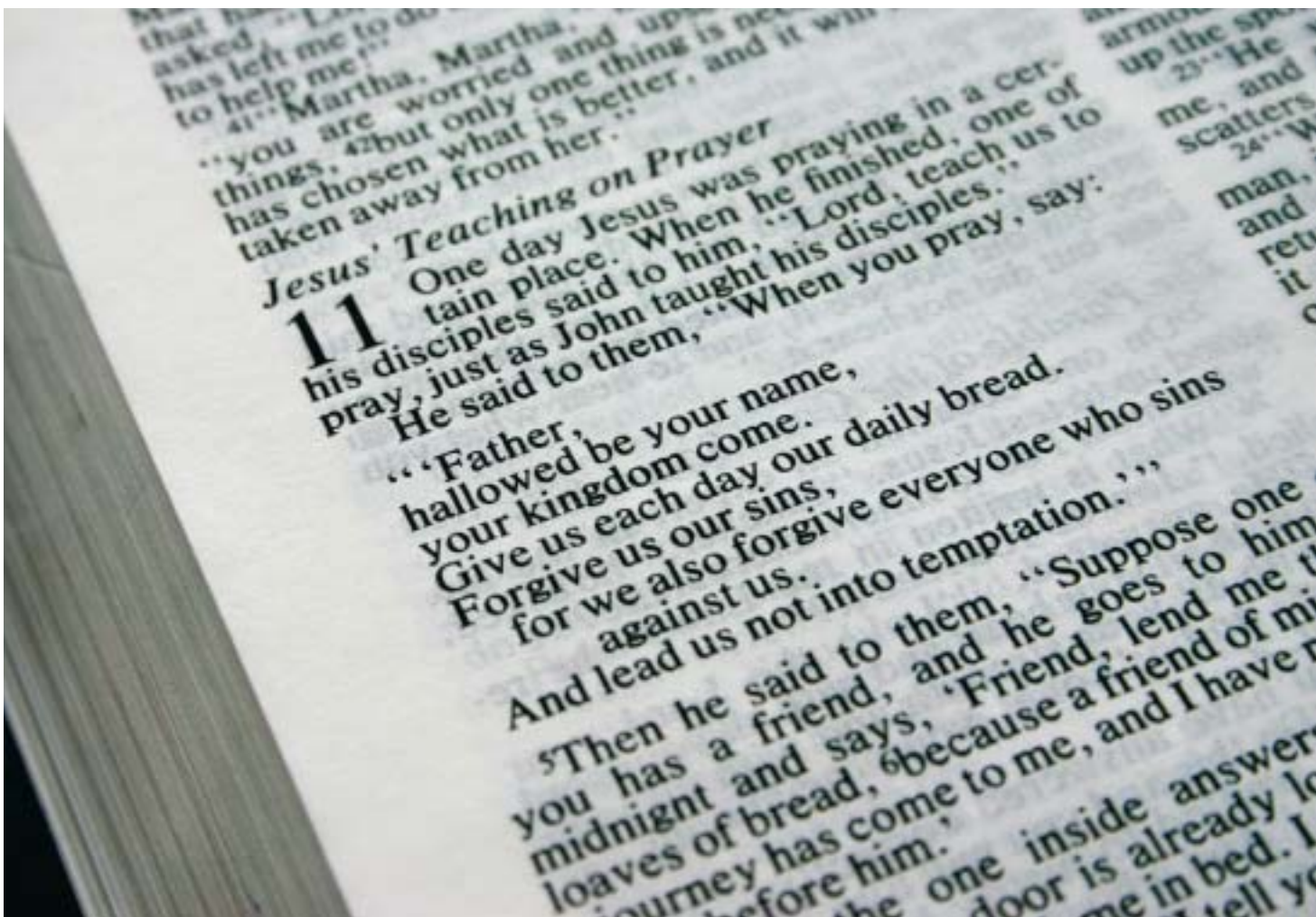
De geest is gewillig, het vlees is zwak. Gemakzucht en gebrek aan concentratie verhinderen het gebed. Met afleidende gedachten reken je af door pen en papier bij de hand te hebben. Een boodschap of gedachte schrijf je even op, en je hoeft er daarna niet meer aan te denken.

Uiteraard is het beter om voor concrete doelen te bidden. Je bent geneigd een hele lijst op te noemen van mensen, noden en situaties, die je aan de Heer wilt voorleggen. Toch is het belangrijk hierin naar Gods wil te vragen, en samen met

de Heilige Geest keuzes te maken, die in overeenstemming zijn met de werkelijke gebedslasten, die door God Zelf zijn gegeven.

Gods plannen worden realiteit als gevolg van ons gebed. Daarom worden we gevraagd te bidden voor onze regering en voor onze bestuurders, voor christenen om wakker te blijven, enz.. Hij wil het immers met en door ons waar maken. Omdat wij in Nederland openbaarheid van bestuur hebben, is bekend, dat in een aantal plaatsen het beleid gericht is op het afbreken van het christelijk erfgoed, bijvoorbeeld in het onderwijs. Dan helpen gebeden beter dan spandoeken.

Bidden is ook een geweldig wapen in onze strijd in de hemelse gewesten, tegen de satan en zijn demonen. Dat is een volhardend bidden, soms met vasten. De duivel heeft er geen moeite mee dat wij dienend werkzaam zijn in onze Kerk. Hij wil ons graag een handje helpen door nog meer bezigheden en vergaderingen op ons bord te leggen. De duivel heeft er ook niets op tegen als je gaat bijbellezen. Hij heeft er wel een probleem mee als jij je gebedsleven serieus oppakt. Dat wordt voor hem bedreigend.

Vier manieren waarop de duivel ons van gebed afhoudt

- **Afleiding**, gebrek aan concentratie.
- **Misleiding**, verkeerd bidden (**Jakobus 4:3**). Manipulerend bidden, egoïstisch bidden, zielse gebeden met motieven van naijver, zelfzucht, bitterheid, boosheid, kritiek of zelfrechtvaardiging. Soms zoeken we niet de wil van God, maar is ons bidden erop gericht God te vragen om te handelen volgens ónze wil. De Heilige Geest staat niet achter gebeden die uit een dergelijke gezindheid voortkomen. Dit soort gebeden, met al hun bewogenheid uitgesproken, brengen degenen, voor wie gebeden wordt, onder een onzichtbare, ondefinieerbare druk, zodat hun lasten niet verlicht maar eerder verzwaard worden. Stoppen met dit soort bidden geeft dan herstel.
- **Ontmoediging**, de duivel klaagt je aan, resultaten van je bidden blijven uit. Bijvoorbeeld bij ziekte: bid eerst om de wil van God, en vraag dan om genezing; niet om “erdoorheen te worden gedragen”. Dat kan altijd nog als dát de wil van God blijkt te zijn. Een dergelijk gebed heeft als grondtoon twijfel, of God wel genezing kan geven, en schrijft de zieke al bij voorbaat af...!
- **Verdeeldheid**. Kunt u bidden terwijl u overhoop ligt met uw medechristenen?

Als je komt te staan in de Dienst van Bevrijding, neem deze taak dan niet te licht op. Hier krijg je direct en confronterend te maken met de strijd in de hemelse gewesten, en hoe de mens inzet is van deze strijd. De satan en zijn demonen hebben zwaar geschut en allerlei wapentuig ontwikkeld, waarmee ze de mensheid bedreigen en bestoken. Maar in alle gevallen is de Heer Jezus Christus van Nazareth, de Zoon van God, overwinnaar door Zijn vergoten bloed. En wij zijn mede-overwinnaars in Hem.

Waar krijgen we geloof voor? God verhoort als wij bidden naar Gods wil. Als je zomaar lukraak voor van alles en nog wat gaat bidden, dan zullen daar onderwerpen bij zijn waarvoor jij geen geloof hebt ontvangen. Johannes schrijft in zijn eerste brief hierover het volgende: “Wij weten dat Hij naar ons luistert als wij Hem iets vragen wat met Zijn wil overeenstemt. En als wij weten dat Hij naar ons luistert, mogen wij er ook zeker van zijn dat Hij ons geeft wat wij Hem vragen” (**1 Johannes 5:14-15**).

God is onze Vader. Hij heeft een open relatie met ieder van ons. En Hij wil ons laten

weten wat Hij zal gaan doen. Een vader laat zijn kinderen ook niet voortdurend in onzekerheid over de dingen die hij wel of niet zal doen: hij zal duidelijkheid geven. Daarom is het wijs om eerst aan God te vragen: Waarvoor wilt U, dat wij zullen bidden?

Laat de keuze van je onderwerpen maar gerust aan God over. Vaak wordt gezegd: “Wij moeten bidden, God moet het doen”. Dat is te simpel gezegd. Zo kun je niet met de soevereine God omgaan. Ook een wereldse vader zal niet alles doen, wat zijn kinderen hem vragen.

Johannes 15:57:
“Zonder Mij kunt gij niets doen. Indien gij in Mij blijft, en Mijn woorden in u blijven, vraag wat gij maar wilt, en het zal u geworden”.

Belangrijk in alle gevallen van gebed is de vraag: hoe is de instelling van ons hart?

De voorwaarde voor gebed is dat wij “in Christus” blijven. Dat Zijn woorden in ons blijven. Dan is er ook geen plaats voor onvergevingsgezindheid (**Matteus 6:14-15**), onbeleden zonden (**Jesaja 59:2**) of manipulatie vanuit verkeerde motieven. Dat zijn zaken die onze vrijmoedigheid roven om voor Gods troon te verschijnen.

In de slag om Engeland in 1940 verloor de Luftwaffe veel vliegtuigen om onverklaarbare redenen. Ze stortten brandend neer terwijl er nauwelijks Engelse vliegtuigen in de lucht waren. Dat gebeurde met name in de avond, als in Londen de Big Ben 9 uur sloeg. De Duitsers stonden voor een raadsel, en dachten aan een geheim wapen, dat zo krachtig was dat ze er geen maatregelen tegen konden nemen.

De Duitse analyse was correct. De Engelsen hadden inderdaad een geheim wapen, dat in werking trad om 9 uur 's avonds. Want dat was het uur van een kleine groep bidders, een Gideonsbende: de Silent Movement of Prayer, die heel de natie opriep tot gebed, om God te bidden om uitkomst en redding. Met de Heer zijn wij meer dan overwinnaar!

[1] Uitgeverij Gideon, 1996

drs. M.C.Petit - van Hoorn

1. Wat is het?

Bij het evangeliseren, dus het verkondigen van het evangelie, en het getuigen over wat dat evangelie voor een christen betekent, gaat het vooral om het overdragen van de *inhoud* van het evangelie. Bij apologetiek gaat het over het *waarom* van het evangelie. Het woord apologetiek is afgeleid van het Griekse woord 'apologia' wat betekent: (intellectuele) verdediging, beredeneerde verklaring, afleggen van verantwoording. Christelijke apologetiek is dus het verdedigen van het christelijke geloof, en wel met argumenten. Men kan ook eronder vatten: het weerleggen van bezwaren tegen, en het opruimen van misverstanden over het christelijke geloof. We komen het woord 'apologia' tegen in bijvoorbeeld Hand. 22:1 waar Paulus zegt: "Mannen broeders en vaders, luistert naar hetgeen ik thans ter verdediging (apologia) tot u ga zeggen" en in 1 Petr. 3:15 "Maar heiligt de Christus in uw harten als Here, altijd bereid tot verantwoording (apologia) aan al wie u rekenschap vraagt van de hoop, die in u is ...". Het is ook onze opdracht om ons geloof te verdedigen, aannemelijk te maken.

McGrath (7) ziet voor de apologetiek twee taken weggelegd. In de eerste plaats houdt apologetiek zich bezig met de tegenwerpingen die tegen het christelijk geloof worden gemaakt, bijvoorbeeld in de media. Ze moet een effectief antwoord geven op moeilijke vragen die mensen over het geloof stellen. Soms gaat het hierbij om werkelijke problemen die het levende geloof in een God en Zaligmaker belemmeren. In de tweede plaats gaat apologetiek over de "aantrekkelijkheid" van het evangelie. Apologeten dienen het grote wonder van het christelijk geloof in de verlossing op zo'n wijze te tonen alsof ze een serie mooie geschenken uitpakken, en daarvan de schoonheid laten zien.

De interkerkelijke Stichting Europese Apologetiek, die in 1998 werd opgericht, heeft een zeer boeiende website (www.apologetiek.nl) over dit thema. De stichting heeft als doel het verdedigen van het christelijk geloof door gebruik van argumenten om de ander (meestal op rationele wijze) te overtuigen van het christelijk geloof (12). Tevens is het de bedoeling om de in onze cultuur zeer vaak voorkomende en invloedrijke kritieken op het christendom te ontzenuwen en de zwaktes die aan deze kritieken vastkleven, aan het licht te brengen, en zodoende de critici de wind uit de zeilen te nemen en de barrières die zij opwerpen tegen het christendom, te slechten (14).

Christelijke

2. Waarom is apologetiek nodig?

Apologetiek in deze tijd heel belangrijk, want de postmoderne mens, die best wel belangstelling heeft voor 'spiritualiteit' en wel gelooft dat er 'iets hogers' moet zijn, neemt niet zomaar iets aan. Probleem van de postmoderne mens is dat hij soms wel gelooft, dat iets waar *zou kunnen zijn*, maar dat hij er niet aan wil, dat het waar is. Verburg (17) schrijft: "Ongetwijfeld heb je wel eens meegemaakt dat iemand tegen jou gezegd heeft: Jij hebt jouw geloof, en dat vind ik prima, maar ik geloof niet dat die ene God van jou mijn leven bestuurt. Ik respecteer jouw geloof, en ik verwacht dat jij ook mij in mijn overtuiging respecteert. Je mag geloven wat je wil, als je me maar niet gaat vertellen dat alleen jij het maar bij het rechte eind hebt". "Als wij niet in staat zijn de mensen te overtuigen dat wij goede redenen hebben te beweren dat er een God bestaat en dat Jezus diens Zoon is, dan heeft evangelisatie weinig kans van slagen. De enige die iemand tot het geloof kan brengen is God alleen.

Maar wij kunnen 'een weg banen', we kunnen die grootste belemmeringen wegnemen, als wij in staat zijn "het juiste antwoord te geven" (2). De actualiteit van de christelijke apologetiek bleek rond de TV-uitzendingen van de E.O., waarin vier bekende Nederlanders "op zoek waren naar God". De vraag is steeds weer hoe je de barrières in het denken van mensen over het christelijk geloof kunt slechten.

Benadrukt moet worden dat apologetiek alleen zinvol is als er bij de gesprekspartner werkelijk intellectuele barrières over het christelijke geloof aanwezig zijn. Indien iemand niet *wil* worden overtuigd, bijvoorbeeld omdat iemand de prijs voor het volgen van Jezus niet wil betalen, dan heeft overtuigen, zelfs met steekhoudende argumenten, geen enkele zin. De ander is dan alleen maar bezig om allerlei bedenkingen en vragen op te roepen met de bedoeling om een keuze voor Jezus te ontlopen. "De bezwaren zijn bedoeld om het gesprek over het christendom niet zo

Apologetiek

dichtbij te laten komen omdat men zich dan niet meer gemakkelijk voelt. Veel niet-christenen vinden het geloof bedreigend omdat het iets van hen vraagt. Het vraagt om bekering, om verandering in je leven. Het vraagt ook om berouw, toegeven dat je fout zit, zondig bent. En dat zijn dingen die mensen maar moeilijk kunnen accepteren” (17). De samenhang tussen het *kunnen* vinden van God en het willen vinden van God, en je aan Hem *willen* binden, bleek duidelijk in het E.O.-programma “Chazia zoekt God” in december 2004. Heel duidelijk kwam dat naar voren uit de uitspraak van Chazia Mourali, dat zij niet wist of zij zich wel aan God wilde binden. Zij vond de overgave aan God griezelig. Als zij en andere niet-gelovigen zouden weten dat de overgave aan en het je binden aan God het ware leven zullen brengen, dan zou(den) ze er anders tegenaan kijken.

Wij hebben hierboven enkele redenen genoemd waarom apologetiek nodig

is. Maar dat is niet voor iedere christen vanzelfsprekend omdat sommigen denken dat geloof en verstand met elkaar in tegenspraak zijn of elkaar uitsluiten. Men meent “dat het zoeken naar redenen voor je geloof, een teken van ongeloof is. Het geloof is bij uitstek wat het woord zegt: geloof. En geloof is nu juist datgene wat je niet kunt bewijzen. Want als je het kunt bewijzen, dan hoef je het niet meer te geloven” (11). Men is bang dat men een rationeel geloof krijgt (12) en men zegt bijvoorbeeld: “Geloven is een zaak van het hart en niet van het verstand. Aan al dat intellectuele gedoe heeft God niets” (13). Of men wijst erop, dat Gods gedachten hoger zijn dan de onze. Maar dat is “nog geen argument om te zeggen dat we Hem niet moeten dienen met ons verstand. Gods Liefde is ook veel hoger dan de onze. Betekent dit dat we geen liefde moeten betonen?” (13). Bovendien worden we opgeroepen (o.a. in Luc. 10:27) om God ook met ons verstand lief te hebben. Immers God is een God van

orde, van wetmatigheden, en er zit een logica in de schepping en in het heilsplan van God voor de redding van de in zonde verloren mens. Ook al is en blijft het zo, dat geopenbaarde kennis de verstandelijke kennis te boven gaat, toch mag de mens, die van God een verstand heeft gekregen, met dat verstand de schepping en het heilsplan van God zoals dat in het evangelie tot ons komt, proberen te begrijpen, en ook zo in staat zijn God de eer te kunnen geven.

Inderdaad is het zo, dat je niet met je verstand gelooft, maar met het hart. Maar dat betreft het persoonlijke geloof van *jezelf*. Bij het verdedigen van het geloof met argumenten gaat het daarentegen er vooral om het geloof *voor de ander* aannemelijk te maken, zodat die ander *zèlf* kan gaan geloven, en dan gaat het toch weer om overgave, jezelf toevertrouwen aan God. Door met argumenten het christelijk geloof te verdedigen en voor iemand aanvaardbaar te maken, komt die ander weliswaar niet tot de geloofsstap als zodanig, maar het laat die ander wel zien dat het redelijk, en dus niet onzinnig is, om die stap te doen.

De kerk van vandaag moet antwoorden hebben op de vragen van de (post)-moderne mens. Ook wij als christenen mogen ons verstand gebruiken en over de Bijbel nadenken, en de ‘logica’ van het woord van God leren ontdekken. We hoeven niet koste wat kost een bepaald dogma tegen allerlei reële vragen over-eind te houden. Misschien moeten we dat dogma in een ander bijbels licht zien. Je hoeft niet bang te zijn om de vragen van de wetenschap onder ogen te zien als je in een ontspannen geloof vasthoudt aan God en Jezus. Maar we moeten altijd ervoor oppassen dat we niet te ver doorschieten in het willen blijven verklaren van allerlei dingen, want dan kan het verstand het tot geloof komen blokkeren. Er blijft altijd een spanningsveld tussen verklaren en geloven, en het juiste midden moet worden gehouden onder de leiding van de Heilige Geest. Uiteindelijk gaat het erom, dat je je in beginsel wilt onderwerpen aan Gods Woord, ook al begrijp je niet alles, en begrijp je God niet, die liefde is en toch zoveel ellende op de wereld ‘toelaat’. Je hoeft er heus niet bang voor te zijn, dat je in iets tegenstrijdigs gelooft en dat je dus dom zou zijn, maar dat je erkent, dat ons beperkte verstand niet alles kan bevatten. Immers God is transcendent, Iemand, die uitstijgt boven de mens. En ook al begrijp je Hem niet, je mag geloven (vertrouwen), dat Hij volkomen betrouwbaar is.

3. Wat is nodig?

Basis voor het kunnen verdedigen van het christelijke geloof is een persoonlijke relatie met Jezus Christus door de Heilige Geest, zodat datgene wat je met argumenten wil toelichten en wil verdedigen, voor jezelf een levende werkelijkheid is. Daarnaast is uiteraard een gedegen kennis van de Bijbel nodig. Verder is het belangrijk om onderscheid te kunnen maken tussen kernopvattingen en bijzaken. Zo is het niet zinvol om over bijzaken veel drukte te maken. En tenslotte moet het bij de apologetiek niet gaan om ons gelijk te halen, maar om mensen in de vrijheid te brengen. Het gaat om waarheid en liefde (3).

Evenals bij het getuigen en evangeliseren is het van belang om bij het verdedigen van het christelijke geloof eerst goed te kijken naar de achtergrond en de cultuur van de ander, en te luisteren naar de argumenten en tegenwerpingen van die ander, en die serieus te nemen. Dan weet je ook aan welke autoriteiten je kunt appelleren en welke aanknopingspunten je kunt zoeken en gebruiken voor het verdedigen van het evangelie. In het geval we spreken met iemand die een ander geloof aanhangt, is het nuttig wat van dat andere geloof te weten, en welke mogelijke misverstanden en gevoeligheden er (kunnen) zijn.

4. Algemene tegenwerpingen

Mensen, die (nog) niet geloven, kunnen allerlei kritische vragen hebben over het christelijk geloof. Dat kan het gevolg zijn van bepaalde misvattingen over het geloof, of door slechte ervaringen met christenen. Ook kunnen er intellectuele barrières bestaan over de historische betrouwbaarheid van de Bijbel, over een vermeende strijdigheid tussen geloof en wetenschap. En vaak is er de vraag naar

het ontstaan van het kwaad, de vraag waarom God de mens niet volmaakt heeft geschapen, en de vraag waarom God het lijden toelaat en er niets aan doet, en hoe er een hel kan bestaan, als God liefde is (5). Ook al kunnen deze vragen diep gemeend zijn, als christen moet je, zoals we hierboven al zagen, er steeds wel op bedacht zijn, dat die vragen en tegenwerpingen manieren kunnen zijn om een keuze voor Jezus en God te ontlopen, een keuze waarvan men (on)bewust weet, dat het betekent, dat men zijn onafhankelijkheid en vrijheid moet opgeven.

We zullen enkele voorbeelden van vragen en tegenwerpingen, en mogelijke reacties erop noemen. Daarbij is de overgang tussen apologetiek en exegese (uitlegging en verklaring van Bijbelteksten) niet altijd scherp te maken. In het algemeen moet men ervoor waken om simplistische antwoorden of onzekere antwoorden, bijvoorbeeld 'van horen zeggen' te gebruiken (6, pag. 109-112). Als een antwoord niet bevredigend is, dan een nadere uitleg geven voor zover dat mogelijk is. Soms is een nadere uitleg niet mogelijk, want er kan altijd een punt komen, waarop je niet verder kan verklaren, en moet zeggen, dat er dingen blijven, die wij met ons verstand niet kunnen doorgronden. Mede daarom moeten we er steeds op letten, dat we niet een discussie behoeven winnen, maar een mens.

- Iemand vraagt waarom God al de ellende op de wereld toelaat en er niets aan doet. Men kan erop wijzen, dat God ook niet wil dat wij lijden, maar dat God de mens een vrije wil heeft gegeven, waarmee hij of zij kan kiezen voor of tegen God die Liefde is, dus voor het goede of het kwade. Liefde en dwang gaan

niet met elkaar samen. God, die met ontferming over mensen is bewogen en niet wil dat mensen verloren gaan maar eeuwig leven, heeft voor het zondeprobleem, dat de oorzaak is van de ellende, een oplossing gegeven, namelijk het lijden en sterven van de zondeloze mens en Zoon van God, Jezus Christus.

- Als iemand vraagt waarom Jezus moest sterven, dan kan gewezen worden op het feit, dat de zondige mens geen contact meer kan hebben met God die heilig is, want anders zou God Zich ontheiligen. Daarom was het offer van Gods Zoon Jezus Christus nodig. Dat kan uiteraard altijd weer nieuwe vragen oproepen, en dan moet je toch onder ogen zien, dat het uiteindelijk toch gaat om het in nederige dankbaarheid accepteren of (hoogmoedig) afwijzen van het genade-aanbod.
- Sommige mensen denken dat alle godsdiensten in essentie gelijk zijn (6), pag. 87-108). Je kunt erop wijzen dat, ook al zijn er bepaalde overeenkomsten zoals het zoeken naar de zin van het leven, elkaar liefhebben etc., dat er absolute tegenstrijdigheden bestaan. Zo ontkent de Koran dat Jezus de Zoon van God is en dat Jezus stierf aan het kruis op Golgotha, terwijl het lijden en sterven

en de opstanding van Jezus Christus uit de dood de kern is van het evangelie en dus van het christelijk geloof.

- Het kan gebeuren, dat iemand het idee, dat er een (de) waarheid is, wil verwerpen, omdat die persoon denkt dat het kennen van de waarheid ieder ander, die een afwijkende mening heeft, zou veroordelen, en dat het kennen van de waarheid iemand arrogant en trots zou kunnen maken. Hoe reageer je daarop? Als het goed is moet het kennen van de waarheid iemand dankbaar en nederig maken omdat hij de waarheid heeft mogen leren ontdekken, en dat die waarheid de ander niet veroordeelt, maar vrijmaakt (3).
- Is het claimen van de waarheid niet arrogant? Ons antwoord kan zijn dat het niet mogen claimen van de waarheid eveneens een waarheidsclaim is (14). Immers als iemand beweert: 'Er is geen algemeen geldende waarheid', is ook dat wel degelijk een universele uitspraak. Het bestaan van een universele waarheid wordt dus in een universele uitspraak ontkend! Een variant is de opvatting, dat er misschien wel een waarheid is, maar dat je DE waarheid niet kunt leren kennen. De christen kan wijzen op de uitspraak van Jezus, dat Hij de weg en de waarheid en het leven is. DE waarheid is een Persoon (17).
- Hoe zie je Gods alwetendheid? Is die absoluut in de zin dat God werkelijk alles van tevoren wist, of gaat het erom dat Hij de wetmatigheden van de schepping overziet en op alle gebeurtenissen kan anticiperen en er een antwoord op heeft? (net zoals een grootschaakmeester het schaakspel volledig overziet en op elke zet van de tegenspeler adequaat kan reageren).
- Men heeft geen zondebesef. Men zegt: "Wie zegt mij wat goed en kwaad is? Dat bepaal ik toch zelf?". Men volgt liever zijn of haar eigen gevoel. Men stelt zichzelf tot norm (achter deze opvatting zit een enorme, vaak niet besefte, weerspanning en hoogmoed). Je kunt erop wijzen, dat God beter weet wat goed voor ons is, en je kunt vragen waarom Jezus dan zo nodig moest lijden als er geen zonde zou zijn.
- Of men heeft, zoals zo veel onbekeerde mensen, geen idee wat het begrip zonde of zondaar inhoudt. Men denkt, dat een zondaar een schurk of een bandiet is die in de gevangenis hoort, maar men beseft niet dat elke afwijking ten opzichte van Gods heiligheid een mens tot een

zondaar maakt, dat wil zeggen dat die mens het doel van God mist. Maar als men zijn zonden erkent en belijdt, dan kan men door geloof in het offer van Jezus vergeving van zonden ontvangen en uit genade gaan leven.

- Men vindt de God van de Bijbel zo wreed, en men wijst op de bloedige verhalen in het Oude Testament. Men noemt de dierenoffers, en het uitroeien van volken door de Joden, etc.. Je kunt wijzen op Jezus, die het hart van God laat zien: ontferming en bewogenheid, en dat God liefde is.
- Iemand zou een christen kunnen aanvallen door te zeggen: "Wat geeft jou het recht om mij te vertellen, wat goed voor mij is?". Als (ver)antwoord(ing) kun je het beeld gebruiken van iemand, die een goudmijn heeft ontdekt, en andere goudzoekers op een vuilnisbelt of in een modderpoel bezig ziet om wat goud te zoeken. Zou degene, die de goudmijn gevonden heeft, dat voor zichzelf mogen houden, en erover moeten zwijgen? De anderen zouden hem dat zeer kwalijk nemen als zij erachter zouden komen. Zo zou men het ons als christenen kwalijk mogen nemen, als wij niet zouden getuigen. We dringen toch verder niets op? Als de ander het niet wil aannemen, dat is dat diens eigen keuze en verantwoordelijkheid.

5. Christelijke apologetiek tegenover andersdenkenden

Bedacht moet steeds worden, dat het bij een dialoog met iemand, die zichzelf atheïst noemt of aanhanger van een niet-christelijke godsdienst, in wezen altijd een geestelijke strijd betreft (niet met een medemens, maar met de boze), want het gaat om geest tegenover geest, en

niet zozeer tussen verstand en verstand, waarbij argumenten een rol spelen, ook al zijn die argumenten wel van belang. Immers steeds blijkt dat het verstand door bepaalde geesten, bijvoorbeeld dwaal- of leergeesten, vertoebeld kan zijn. Vraag de Heilige Geest om leiding en inzicht om de persoon met wie je praat, te kunnen begrijpen.

In gesprekken met andersdenkenden moet je erop letten, dat ze geen oneigenlijke argumenten als valkuilen gebruiken, bijvoorbeeld doordat ze een *verkeerde* voorstelling en/of interpretatie van jouw mening proberen te weerleggen, en waaruit blijkt dat ze jouw visie niet of verkeerd hebben begrepen. Een voorbeeld bij evolutionisten is dat men geen onderscheid maakt tussen micro- en macro-evolutie. Men verwacht zgn. bewijzen voor het één (micro-evolutie) met bewijzen voor het ander (macro-evolutie). Ook betekent het feit, dat elk levend organisme een bepaalde biochemische basis heeft, niet dat die relatie er was door evolutie. Creationisten hebben wel moeite met de macro-evolutie, maar geen moeite met de micro-evolutie, die inhoudt, dat er *binnen* de afzonderlijke soorten veranderingen hebben plaatsgevonden. De aanhangers van de evolutietheorie zeggen, dat creationisme een geloof is, en dat evolutionisme een wetenschap is. Maar christenen kunnen stellen dat macro-evolutionisme eveneens een geloof is. Het gaat erom dat er *bewijsmateriaal* is voor het een of het ander. Of men probeert te stellen, dat je als gelovige geen objectieve mening kan hebben. Maar wij kunnen tegenwerpen dat men een argument als zodanig moet bekijken (15).

Elke groep andersdenkenden heeft eigen aanpak nodig. We moeten altijd bedenken dat bijbelse begrippen voor niet-christenen vaak een andere inhoud hebben dan de Bijbel bedoelt. Of men trekt bijbelteksten uit hun verband. We zullen enkele groepen de revue laten passeren met daarbij enkele voorbeelden van gesprekspunten. ➔

New agers

Hoe kun je reageren op de opvatting van een new ager, dat de mens goddelijk is? (men spreekt vaak over de 'goddelijke vonk'). Door bijvoorbeeld te antwoorden, dat dat in beginsel Gods bedoeling met de mens was en is, maar dat door de zonde van de mens een scheiding tussen God en de mens is ontstaan. En dat de bedoeling van God pas kan worden gerealiseerd als de mens de verzoening van Jezus' offer aan het kruis aanvaardt, en die mens, als door het geloof in Jezus Christus gerechtvaardigde, de heiligmakende Heilige Geest van God ontvangen kan. Het is alleen de Heilige Geest, die 'het goddelijke' in de mens kan gaan leggen en uitwerken.

New agers en zgn. nieuwe heidenen geloven niet in een persoonlijke God. Men spreekt over kosmisch beginsel, over energieën, chakra's, etc.. En men meent dan, dat het bijbels geloof simplistisch of achterlijk, en niet meer van deze tijd is. Een christen kan antwoorden, dat chakra's, etc. nooit anatomisch en wetenschappelijk zijn aangetoond. En zelfs al zou het zo zijn, dat die wetmatigheden met betrekking tot bepaalde energieën bestaan, dan nog is het niet goed om je ermee in te laten, want het komt uit een andere geestelijke bron en het zal de mens in geestelijke duisternis brengen. Vandaar dat de Bijbel verbiedt (en wel uit liefde voor de mens) om zich met die geestelijke wetmatigheden bezig te houden en daarvan afhankelijk te zijn. Of anders gezegd: de mens denkt daardoor zelf macht over de materie te hebben en God niet meer nodig te hebben. Men komt dan op occult terrein terecht. De Bijbel laat zien, dat de christen de geloofsweg dient te bewandelen, omdat die tot een relatie met God Zelf leidt. Het gaat in wezen om geloof versus occulte kennis. Occulte kennis komt voort uit filosofie, uit menselijke hoogmoed, die geen God boven zich wil erkennen. Geloof erkent de afhankelijkheid ten opzicht van God, de Vader van Jezus Christus.

Of men zegt: "Jezus was toch ook paranormaal?". Je kunt antwoorden, dat Jezus wonderen deed in diepe verbondenheid met en totale afhankelijkheid van Zijn Vader in de hemel. Het was de kracht van de Heilige Geest, die daarbij werkzaam was, en niet de occulte krachten uit het rijk van satan. Als christenen mogen wij in Jezus' naam ook de werken van Jezus doen. De wereld wacht immers op het openbaar worden van de zonen van God!

Soms worden bepaalde new age-opvattingen zoals pantheïsme (God is alles) of panentheïsme (God is in alles) verdedigd met verwijzing naar bepaalde bijbeltek-

sten, bijvoorbeeld Hand. 17:28 a waar te lezen is: "Want in Hem leven wij, bewegen wij ons". Paulus bedoelt dat God alomtegenwoordig is, maar niet dat de Schepper en Zijn schepping dezelfde identiteit hebben. In vers 24 bevestigt Paulus dat God de wereld gemaakt heeft. De wereld is afhankelijk van God, en moet verantwoording aan God afleggen, aan God, Die door Jezus de wereld in gerechtigheid zal oordelen (vers 30-31) (8). Een andere tekst die new agers soms gebruiken is Lucas 17: 20 en 21 waar staat dat het Koninkrijk van God in ons is. Als antwoord kan erop worden gewezen, dat er niet staat, dat God in ons is, maar dat *het Koninkrijk* in ons is. En dat betekent de plaats waar God regeert. Het Griekse woord 'entos' kan ook betekenen: "in uw midden". Het gaat om een subject-object relatie tussen God en Zijn schepping. De scheiding van de mens van God is niet een gevolg van onze subjectieve blindheid voor het goddelijke, maar een gevolg van de zonde, waardoor een objectieve scheiding is ontstaan (Jes. 59: 1 en 2). De mens is een schepsel, geen goddelijke vonk. De identificatie van het schepsel met God is juist afgoderij (Rom. 1: 18-25). De kern van afgoderij is dat het schepsel, de mens, zichzelf vereert boven de Schepper. Alleen de Schepper is waard te worden vereerd (8).

New agers proberen Jezus als een oosterse mystieke leraar te zien. Hij had, aldus hen, net als elk mens, in Zich een goddelijk of 'Christus'-beginsel. Bij Zijn doop in de Jordaan ontving Hij volgens hen dat 'Christus-bewustzijn' en werd een Christus. Zij zien dat als bewijs voor de juistheid van de new age leer, want het zou de mogelijkheden van het menselijk potentieel laten zien. Als we Jezus' voorbeeld volgen, zullen we ook 'Christussen' kunnen worden, aldus new agers (8). We zien hier een voorbeeld van hoe de duivelse waarheid en leugen vermengt. Mensen zijn inderdaad bedoeld om net als Jezus (die DE Christus is) gezalfd te zijn met de Heilige Geest, de vruchten van de Geest te tonen en de werken van Jezus te doen. Maar de Heilige Geest kan echter alleen in die mensen wonen en werken, die gerechtvaardigd zijn door hun persoonlijk geloof in Jezus Christus als de Verlosser van hun zondeschild. "Christus" (of Messias wat betekent: gezalfd met de Heilige Geest) is geen kosmisch principe, maar de titel en de naam van een specifiek persoon, namelijk Jezus, de beloofde Verlosser-Koning van Israël. Zie 1 Cor. 11: 3 en 4. Bedenk nog dat de apostel Johannes de oude gnostische dwaling dat Jezus en Christus twee aparte entiteiten (wezens) zouden zijn, identificeert als de leer van de antichrist (1 Joh. 2:22) (8).

Ook kun je de opvatting tegenkomen dat Jezus Zijn wijsheid niet kreeg vanuit Zijn Joodse achtergrond, maar door Zijn reizen door de Mediterrane wereld en door Azië (o.a. de Himalaya). Daar zou Hij o.a. in boeddhistische kloosters in Tibet getraind zijn in de geheimen van de occulte kennis (8). Later zou Jezus naar Kashmir zijn gegaan, aldaar het evangelie hebben verkondigd, en tenslotte daar gestorven en begraven zijn. Dit soort onzin is eenvoudig te weerleggen. Wat zou een Jood als lid van het volk van God moeten leren bij de heidenen? En als volmaakte en zondeloze mens en Zoon van God had Jezus dat zeker niet nodig, en bovendien, Jezus werd door de Heilige Geest onderwezen in de Schrift, het Oude Testament. Op grond van de Bijbel weten we, dat Jezus wel als kind een korte tijd in Egypte is geweest, maar als Leraar nooit buiten Israël is geweest. De opdracht, die Jezus had, was om alleen het evangelie te vertellen aan Zijn volksgenoten, de Joden in Israël. En we weten, dat Jezus 40 dagen na Zijn opstanding uit de dood in Jeruzalem ten hemel is gevaren.

Volgens new agers zou Jezus zaken als bloedverzoening, en de toorn van God, waardoor die verzoening nodig was, hebben afgewezen. Sommigen zeggen zelfs dat Jezus de wraakzuchtige Joodse God Yahweh zou hebben ontkend ten gunste van Zijn hemelse Vader, die Hij als een nieuwe god voor het Joodse volk zou hebben geopenbaard. Christenen moeten erop wijzen, dat het Nieuwe Testament, dat getuigenverklaringen geeft, deze new age visie beslist niet ondersteunt. Zie bijvoorbeeld Joh. 4:22, dat wijst op 'de redding vanuit de Joden'. En in de Bergrede (Matt. 5: 17 en 18) bevestigt Jezus de gehele Oud-Testamentische wet door te zeggen, dat Hij is gekomen om de wet te vervullen, incl. bloedverzoening (Matt. 26: 27 en 28). En tegenover de Farizeeën zegt Jezus, dat de God, die zij zeggen te aanbidden, en Zijn hemelse Vader, dezelfde zijn (Joh. 8:54) (8).

Aanhangers van de metafysische beweging

De zgn. metafysische beweging (o.a. 'Een cursus in wonderen' valt daaronder) doet zich heel positief voor door alles wat negatief is als niet bestaand, dus als onwerkelijk te beschouwen. De aanhangers van deze beweging zeggen, dat het negatieve niet in God te vinden is, en dat de mensen onrechte gelooft, dat hij gescheiden is van God. Immers God, die het beginsel is van het goede, is in het geheel niet geïnteresseerd in oordeel, maar alleen in het ons voorzien van het goede (4).

In gesprek met aanhangers van deze visie moet een christen wijzen op het verschil

met het evangelie. Het christelijk geloof lijkt negatief te beginnen, want je moet eerst erkennen, dat je een zondaar bent, gescheiden van God door die zonden, en daarom verloren bent, maar dat het eindresultaat positief is als je het evangelie aanvaardt. Immers door te geloven dat Jezus aan het kruis voor ons is gestorven, ontvangt de mens redding, vergeving van zonden, rechtvaardiging, eeuwig leven en een (in principe beginnend) volmaakte natuur door de inwoning van de Heilige Geest. Het is niet gebaseerd op menselijke

inspanning, maar alleen op Gods genade. En het gaat om een geschenk (dus geen loon), dat men moet willen aanvaarden (4). Daarentegen lijkt de metafysische beweging positief te beginnen, maar blijkt negatief te eindigen. Het gaat er immers om dat men door eigen inspanning een graad van volmaaktheid moet kunnen bereiken. Immers aanhangers van de metafysische beweging gebruiken woorden als “verwerven, bereiken, bewijzen, verdienen”, etc.. En bij het pad van de verlichting gebruikt men termen

als ‘reïncarnatie pad, reis, doel, stap, progressie en programma”. En dat kan vele levens duren. En bovendien is het volgens de Bijbel zelfs onmogelijk dat men buiten Christus om het doel bereikt (4). In wezen zit er hoogmoed achter elke gedachte, dat de mens zichzelf kan redden.

Moslims

Moslims zullen met diverse bezwaren tegen het christelijk geloof kunnen komen. Deze bezwaren zijn de basis van hun overtuiging dat het christelijk geloof onaanvaardbaar voor hen is, en hen weerhouden om het te aanvaarden. Luister als christen goed naar de gedachtegang van moslims, om hen beter te kunnen begrijpen. Laat je echter niet voor de gek houden als de ander beweert van alles te weten over het christendom, en waarom dit niet goed zou zijn. Moslims associëren christendom met de decadente westerse cultuur met zijn materialisme, alcoholgebruik, pornografie, etc..

- Er zijn bij moslims helaas heel veel misverstanden over de Bijbel. Moslims geloven vaak dat de Bijbel vervalst is en dat christenen dus bedrogen zijn, en dat de moslims de plicht hebben om niet-moslims naar de waarheid van de islam te leiden. Vraag waaruit blijkt dat er sprake is geweest van vervalsing. Je kunt hen erop wijzen, dat gevonden bijbelboekrollen niet van elkaar verschillen, en dat Jezus zegt, dat Gods Woord de waarheid is.
- Moslims vinden het godslasterlijk om de goddelijkheid van Jezus te beamen en Hem de titel ‘Zoon van God’ te geven. Zij begrijpen het begrip “Zoon” niet goed. Ze denken, dat het impliceert, dat God een seksuele relatie met Maria heeft gehad.
- Vele moslims geloven, dat de drie-eenheid drie goden impliceert. Toegegeven moet worden dat het begrip drie-eenheid in christelijke kring helaas niet altijd goed omschreven is. Soms denken moslims zelfs dat de drie-eenheid bestaat uit de Vader, Maria en Jezus.
- Moslims geloven, dat het onmogelijk is, dat God Zijn profeet Jezus aan het kruis zou laten sterven. Dat zou in hun ogen schandelijk en dwaas zijn. Moslims wijzen bijvoorbeeld op Hebr. 5: 7 en 8. Maar daar staat, dat Jezus verlost is uit zijn angst. Er staat dus niet, dat God de kruisdood van Jezus voorkomen heeft. Duidelijk blijkt dit uit Matt. 26: 36-46, waar de geestelijke strijd van Jezus in Getsemane beschreven wordt! En na Zijn dood aan het kruis op Golgotha is Jezus door God uit de dood opgewekt! ➔

(Rom. 4: 24 en 10: 9). Een christen kan wijzen op de noodzaak van het offer van Jezus, en dat Jezus het Zelf heeft voorzegd. Maar je mag en moet dan ook over de opstanding van Jezus spreken. Immers Jezus behaalde de overwinning over zonde, dood en alle demonen en de duivel (30 dagen Moslim Gebedsfocus 2004).

- Sommige moslims geloven, dat de Bijbel de komst van Mohammed voorzegd heeft. Immers moslims zeggen, dat het Griekse woord parakletos (dit is de Trooster, de Heilige Geest) eigenlijk periklitos zou moeten zijn, hetgeen de geprezone (Ahmed) betekent. En dat zou op Mohammed slaan. Dit is een onhoudbare gedachte, ten eerste omdat

het Grieks dit woord periklitos helemaal niet kent, en ten tweede omdat de Heilige Geest al tien dagen na Jezus' Hemelvaart werd uitgestort, en als Geest in de in Jezus gelovende mens kan wonen. Dit kan dus nooit betrekking hebben op de mens Mohammed, die honderden jaren later leefde.

6. Slotopmerking

Uiteraard zouden er veel meer voorbeelden te geven zijn. In elk geval mag een christen ervan doordringen zijn dat zijn of haar geloof op goede gronden te verdedigen is en niet strijdig is met logica. Uiteindelijk zal de Heilige Geest ons de diepten van die God, die het heelal volgens de door Hem gemaakte wetmatigheden heeft geschapen, doen kennen.

Het geloof is een zaak van het verstand maar vooral van het hart. Immers argumenten, hoe nuttig ook, zullen mensen niet tot geloof brengen, maar je kunt de obstakels op de weg wel zo veel mogelijk verwijderen. Wij kunnen echter niet alle belemmeringen wegnemen. Mensen komen uiteindelijk niet tot geloof door onze argumenten en beredeneringen, maar door een persoonlijke ontmoeting met de levende Christus. Uiteindelijk is het grootste obstakel tussen een mens en God, de zonde. Alleen die persoon zelf kan daar iets aan doen, door met zijn zonde (ten diepste de hoogmoed), en in zijn verlorenheid de toevlucht te nemen tot Jezus, de Enige die machtig is om alle obstakels uit de weg te ruimen (17).

Literatuur

1. Apologetiek, website www.apologetiek.nl
3. Farricola, Luigi, Christenen die willen evangeliseren hebben apologetiek nodig. (www.apologetiek.nl)
4. Groothuis, Douglas, Apologetics, Truth and Humility. CRI Statement DA 152. (www.equip.org/free/)
5. Halverson, Dean C., Witnessing tips, addressing the "positive gospel" of the Metaphysical Movement. CRI Statement DM 700. (www.equip.org/free/)
6. Hybels, Bill en Mark Mittelberg, 'Zo word je een aanstekelijk christen'. Willow Creek Nederland Uitgeverij Gideon, Hoornaar, 1996.
7. Hybels, Bill, Mark Mittelberg, en Lee Strobel, Handboek Aanstekelijk Christen voor deelnemers. Willow Creek Nederland Uitgeverij Gideon, Hoornaar, 1997.
8. McGrath, Alister, Apologetiek is eerst luisteren, dan praten. Congres GSV. Kerkredactie Geplaatst: 15-2-2002.
9. Miller, Elliot, Effective Evangelism; discussing the Bible with New Agers. CRI Statement DN 078. (www.equip.org/free/)
10. On line bible.
11. Pratt, Richard L., Every Thought Captive, Presbyterian and Reformed Publishing.
12. Putten, Cornelis van, Wat is Apologetiek?, augustus 1998. (www.apologetiek.nl)
13. Putten, Cornelis van, Apologetiek en Geloof, november 1998. (www.apologetiek.nl)
14. Putten, Cornelis van, God liefhebben met je Verstand, november 1998. (www.apologetiek.nl)
15. Putten, Cornelis van, Wat denkt de Stichting Europese Apologetiek?, juli 1999. (www.apologetiek.nl)
16. Ramer, Rachel D., Witnessing tips in debate with Evolutionists. CRI Statement DC 742. (www.equip.org/free/)
17. Thomas, Yvan, En jij gelooft dat?! Gangbare argumenten om het evangelie te ontlopen. Het Goede Boek, Leuven.
18. Verburg, Dick, Apologetiek, een zaak voor iedere Christen, 2002. (www.apologetiek.nl)

dr P Botha over homoseksualiteit, huwelijk en gezinsleven

De Zuid-Afrikaanse theoloog en onderwijsdeskundige dr P Botha bezoekt Nederland van 30 september-13 oktober voor een lezingencyclus over onder meer homoseksualiteit, huwelijk en gezinsleven. Botha promoveerde twee jaar geleden aan de Universiteit Potchefstroom op een socio-historisch onderzoek naar homoseksualiteit in de tijd van Paulus. In één van zijn presentaties (studiedag op zaterdag 30 september) gaat hij uitvoerig in op de uitkomsten van zijn studie en kijkt naar de vraag of Paulus (zoals vandaag de dag vaak gezegd wordt) geen kennis had van homoseksuele relaties zoals we die heden ten dage kennen.

Botha heeft veel ervaring met pastorale zorg voor mensen die worstelen met homoseksualiteit en andere seksuele problemen. Over dit onderwerp wordt op 4 oktober in Hardinxveld-Giessendam een studiedag gehouden, bedoeld als deskundigheidsbevordering/nascholing voor mensen werkzaam in zorg en pastoraal werk.

Verder spreekt hij op bijeenkomsten voor echtparen en ouders en houdt hij een lezing voor jongeren, onder de titel 'ben je hot of brand je je vingers'.

Er zullen in de komende weken nog meer bijeenkomsten worden toegevoegd, die bekend gemaakt zullen worden via www.cftnederland.nl.

Voor meer informatie, interview verzoeken etc info@cftnederland.nl of 06-29 541 542.

Kort overzicht van de tot nog toe geplande openbaar toegankelijke bijeenkomsten

Hardinxveld-Giessendam 4 oktober 2006

Seksuele problematiek en een Bijbels gebaseerde behandeling

Deze middag- en avondbijeenkomst is bedoeld voor sociaal en maatschappelijk werkenden, artsen, psychologen, psychosociale hulpverleners, voorgangers en leidinggevend in de gemeente. Er wordt een overzicht geven van mogelijke problemen rond seksualiteit en een Bijbels- en wetenschappelijk gebaseerde wijze van hulpverlening. De dag is bedoeld als deskundigheidsbevordering. Meer informatie en uitgebreid persbericht over deze bijeenkomst: www.cftnederland.nl

Hardinxveld-Giessendam 7 oktober 2006

Ben je 'hot' of brand je je vingers?

Een avond voor jongeren over relaties en seksualiteit. De avond is bedoeld voor jong (en oud) die op zoek zijn naar Bijbels houvast voor hun persoonlijk leven, in deze tijd van een losse moraal en grenzen die zelfs binnen de kerk lijken te verschuiven. Thema's als relaties, seksualiteit, gebrokenheid en genezing passeren de revue, alles vanuit het beginpunt van het Woord van God. Meer informatie en uitgebreid persbericht over deze bijeenkomst: www.cftnederland.nl

Hardinxveld-Giessendam 9 en 10 oktober 2006

Twee praktische avonden over Huwelijk en Gezin

Bestemd voor gehuwden en opvoeders. Tijdens de avonden wordt op een praktische manier ingegaan op de uitdagingen van ouders in het gezin en bij de opvoeding van kinderen. Botha heeft een pakkende wijze van spreken, en weet zijn gehoor geboid te houden met zijn vele ervaringen op dit gebied. Meer informatie en uitgebreid persbericht over deze bijeenkomst: www.cftnederland.nl

‘Fijngevoelig’ om

Er is veel aandacht voor stressmanagement in onze tijd. Een goede zaak want uit onderzoek is gebleken, dat Nederland het land is waar de ‘werkstress’ het hoogst is. Bovendien blijkt overmatige stress de belangrijkste oorzaak van chronisch ziekteverzuim te zijn. Daarbij komt nog dat we tot de dichtstbevolkte landen ter wereld behoren. Tel uit je winst!, de time-management-cursussen, het ontspannings- en ontstressingsaanbod is gigantisch. Omdat stress een zaak is van de gezondheid van de ‘hele mens’, naar geest, ziel en lichaam, en omgaan met stress vaak een zoeken is naar de juiste balans in die relaties van de mens, is het voor christenen van groot belang, dat deze relaties ook bijbels ingevuld worden. Het is daarom belangrijk alvorens aan een cursus of training te beginnen, eerst zoveel mogelijk informatie in te winnen omtrent het doel, de methoden, de middelen en de trainers van deze cursus. Bid voor inzicht, bescherming en leiding in dit zoekproces. Uiteindelijk moet het middel van ontstressing of de therapie een middel zijn wat door God gezegend kan worden. Het is ondoenlijk om alle cursussen en trainingen uitgebreid te bespreken, daarom een aantal ‘rode waarschuwingslichtjes’ die u tegen kunt komen. Het zijn vaak woorden die staan voor een verkeerde bron waaruit geput wordt in het zoeken naar gezondheid.

4 Zweven, trance, sluimeren en alfa-training

Het oproepen van een lichte sluimertoestand waarin je je denken intuïtief moet laten leiden.

5 Initiatie-technieken

Waarin je alleen of in groepsverband geleidelijk gedwongen wordt iets te doen of ergens aan mee te werken, zonder dat dit doel van tevoren besproken is.

6 Adem oefeningen

Adem oefeningen die de fysiologie volgen, bijvoorbeeld die de diafragmale ademing ondersteunen, zijn goed. Verkeerd zijn de oefeningen waar je de ademing door je hele lichaam moet sturen en voelen (yoga).

7 Spierontspanningsoefeningen

Goede oefeningen gaan uit van het bewuste spiersysteem, vanuit de ‘houdings- en bewegingspijlen’ die je bewust aan kunt spannen en loslaten (methode Jacobson). Verkeerde oefeningen proberen controle uit te laten oefenen over spieren die niet onder invloed van je wil staan. Bijvoorbeeld ontspannen van organen of spiertjes in lokale bloedvaten (autogene training).

8 Gevoel oefeningen

Dit zijn zeer belangrijke oefeningen om eenzijdige rationalisaties in stress tegen te gaan. Ook hier kun je de scheppingsorde weer overtreden door tal van moeilijke begrippen, zoals de koinesthesie en de persensus (per = uitbreiden; sentire =

tasten, voelen). De mens kan lichamelijke gevoels- en tastfuncties verlengen met niet-eigen lichaamsobjecten (bijvoorbeeld voelen in bomen). Hierdoor worden ze in het omgaan als lichaamseigen beleefd.

9 ‘Toverwoorden’

Het gebruik van woorden of een terminologie die vaak diepe onbijbelse wortels en betekenis hebben en die bij oefeningen gebruikt worden, om op een verdedkte manier door die woorden ons denken te ‘transformeren’. Voorbeelden zijn: collectief onbewuste, etherisch lichaam, soms ook ‘energieën’, reïncarnatie, sjamanisme, hoger bewustzijn, zelfverwerkelijking enzovoort.

10 Manipulatie

Er zijn tal van manieren om te manipuleren. Bij veel cursussen worden er gewerkt met collectieve hypnose, sensitivity

1 Visualisatie-technieken

Dit gaat verder dan verbeelding: je moet dingen, situaties, gezondheid scheppen door ze je sterk voor te stellen in beelden (voor je ‘geestesoog’).

2 Positieve affirmatie-technieken

Hier zou je door gedachtekracht alles wat je bedenkt, kunnen verwezenlijken, bijvoorbeeld door het veelvuldig uit te spreken of monotoon te herhalen (mantra’s).

3 (auto) hypnotische technieken

Een op slaap of trance gelijkende toestand van een verlaagd bewustzijnsniveau, waarin het kritisch vermogen beïnvloedt of beheerst wordt door een andere persoon of macht.

gaan met stress

processen waarbij door langdurige processen het 'normale' kritische denken wordt ontmanteld en stelselmatig afgebroken. Vaak ook door emotionele ervaringen, psychische ontladingen en een dominante cursusleider. Daarna wordt er vaak gewerkt aan een 'nieuwe identiteit'.

11 De persoon van de cursusleider

De laatste 10 jaar is er een integratieproces op gang gekomen tussen occulte methoden en reguliere zorg. Navraag of onderzoek van het 'totaalpakket' van de cursusleider of therapeut is van belang. Is iemand naast hetgeen hij aan ontstressing biedt ook met occulte zaken bezig, bijvoorbeeld reiki, magnetisme dan loop je de kans dat je ongevraagd hiermee in aanraking komt. Men kan ook informeren naar christelijke hulpverleners bij christelijke instellingen zoals CMF (Christian Medical Fellowship), HCF, Lindeboominstituut, E.O.-nazorg, NVVCH, en Stichting Promise.

Het belangrijkste advies is: laat bij alles je gebed en geweten in relatie met Christus doorslaggevend zijn. Bij twijfel: niet instappen! In zijn brief aan de Filippijzen schrijft Paulus aan de gelovigen dat hij ervan overtuigd is dat God in iedere

gelovige een goed werk begonnen is en dit zal voortzetten tot aan de wederkomst van Christus. Hij bidt dat de liefde steeds meer overvloedig moge zijn in helder inzicht en alle fijngevoeligheid om te onderscheiden, waarop het aankomt. Dat zou ik willen noemen de 'kunst' van een christenleven. Juiste keuzes maken voor God vereist een fijngevoeligheid (epignosis= hogere kennis) die alleen verkregen wordt met een leven in relatie met Christus. Door gebed, studie en het integreren van je geestelijk leven in de dagelijkse praktijk, worden je 'geestelijke voelsprietten' geoefend, zodat je keuzes in gezondheid kunt maken met Hem, om zo ook gezegend te worden door Hem (**Spreuken 3:5-8**).

Gerard Feller

Gerard Feller is psychosomatisch fysiotherapeut en pastoraal therapeut. Als voorzitter van de Stichting Promise houdt hij zich al meer dan twintig jaar bezig met bijbels denken in de gezondheidszorg. Hij geeft zelf ook trainingen in omgaan met stress, waaraan al meer dan tienduizend mensen hebben deelgenomen. Hij heeft enkele boeken geschreven waaronder: 'Bijbels omgaan met stress', 'Heel de mens', 'Bijbels holisme in de gezondheidszorg' en 'Tovenaars van de 20/21-ste eeuw'.

Colofon

Het blad "Promise" is een uitgave van stichting Promise en verschijnt 4 maal per jaar.

Het doel van de stichting is de verkondiging van het evangelie van Jezus Christus.

De stichting tracht dit doel te bereiken door:

- a. Het toetsen van allerlei maatschappelijke en geestelijke stromingen en denkwijzen, vooral op medisch en sociaal gebied aan het Woord van God, de Bijbel.
- b. Het publiceren via het blad Promise" van geschriften en of bijbelstudies met bovengenoemd doel, dit tevens via audiovisuele middelen aan een zo breed mogelijk publiek.

De stichting is interkerkelijk en heeft als grondslag, zich daarbij alleen te laten leiden door de Bijbel, waarvan de geloof dat dit het geïnspireerde Woord van God is en alleen onfeilbaar gezag heeft.

We geloven dat God deze wereld zo lief heeft, dat Hij zijn Zoon gegeven heeft om onze straf op de zonde te dragen, opdat wij, indien we in Hem geloven eeuwig met Hem mogen leven en ook nu dagelijks Zijn aanwezigheid mogen ervaren. Door middel van diverse activiteiten van de stichting willen we deze boodschap uitdragen.

Redactie

Gerard en Coby Feller, Oudewater
drs. W.J. Pijnacker Hordijk

Comité van aanbeveling:

(in alfabetische volgorde)

Ds. Orlando Bottenbley
Drs Martie Dieperink
Drs Bert Dorenbos
Drs MartienJan de Haan
Prof. dr. Ir. Henk Jochemsen
Dhr. Hans L.J. Keijzer
Prof.dr. Martjan Paul
Drs Chr. Steyn
Dhr. Teun Stortebeker
Dhr Feike ter Velde
Ds dr. Paul J. Visser
Drs Jef de Vriese (België)
Drs Téo v.d. Weele
Dr. Jim Wilder (U.S.A.)

Vormgeving en druk

UnitedGraphics, Zoetermeer

ISSN: 1383-0295

verschijnt 4x per jaar

Abonnement: minimaal €9,- per jaargang

St.Promise

Lange Burchwal 80
3421 SM Oudewater
Tel. 0348 - 563359
Fax. 0348 - 563968
e-mail: info@stichting-promise.nl
internetpagina: www.stichting-promise.nl
Rabobank: 39.16.83.071
Postbank: 4906197

Voor België:

jaarrekening abnonnement minimaal €9,-
Belg.Post.Rek.Nr. 000.16.92.998-57
St.Promise
Lange Burchwal 80
3421 SM Oudewater, Holland

Losse nummer €2,50

Vernieuwde website Promise!

Na onze oproep in het vorige blad om ons te helpen met de vernieuwing van de website hebben we een aantal geweldige reacties gehad. Onder andere van een drietal jonge mensen, die nota bene al bezig waren met het maken van een opzet voor een nieuwe Promise-site zonder dat ze wisten of dit welkom was. Ze waren erover aan het bidden toen ze ons bericht in de laatste Promise lazen. We zagen hier Gods hand in en het 'klikte' bijzonder na de eerste kennismaking. Sindsdien hebben ze hard gewerkt om een en ander tot stand te brengen. Op dit moment is de eerste fase van de vernieuwing van de Promise-site te zien op www.stichting-promise.nl.

Verbeteringen

Er zijn diverse bijzondere verbeteringen aangebracht. De belangrijkste is misschien wel de verbeterde zoekfunctie. Kon je in het verleden alleen maar via de index en het trefwoordenregister de titels van de artikelen vinden, nu is het mogelijk een woord te zoeken in alle tekstbestanden, waardoor zichtbaar wordt, in welke artikelen dit woord gebruikt is. Dit kan nuttig zijn omdat over bepaalde begrippen geen artikel geschreven is, maar dat je via deze zoekfunctie toch een idee krijgt wat het inhoudt. Neem bijvoorbeeld het woord 'healing'. In de vorige index was dit niet op te zoeken, nu staan er 24 artikelen vermeld waarin dit woord genoemd wordt en door deze gedeelten te lezen kunt u een idee krijgen wat het begrip inhoudt. Zo kunt u op eenvoudige woorden, verschillende woorden en zelfs op exacte zinnen zoeken. Ook zijn de artikelen meer gerubriceerd in bepaalde groepen, bijvoorbeeld over opvoeding, new age, enzovoort. Als u een artikel op het scherm heeft, kunt u het in één klik printen, naar

iemand mailen of zelfs converteren in een pdf-file. Het geheel is veel overzichtelijker geworden. Ook onder het kopje: 'Onze dienstverlening' zijn de intakeformulieren ook gedigitaliseerd zodat u ze online in kunt vullen en met één klik kunt versturen! In de nabije toekomst hopen we D.V. met fase twee ook een on-line winkel te kunnen starten waar u ook relevante boeken met betrekking tot al onze artikelen kunt bestellen en kopen.

Toekomst

We hebben gemerkt dat Internet een laagdrempelig medium is waar niet alleen christenen op reageren maar ook niet-christenen. Soms met dreigementen en lasteringen, maar er zijn ook veel reacties waarvan we de indruk krijgen dat mensen daadwerkelijk op zoek zijn naar God, naar waarheid en naar bijbels denken in de zorg.

We hebben nog één grote toekomstwens wat betreft de website, namelijk de vertaling van veel artikelen in het Engels. Het blijkt geen gemakkelijke opgave om iemand te vinden die én goed kan vertalen én thuis is in de christelijke hulpverlening én tijd heeft. We krijgen veel vragen vanuit de gehele wereld naar Engelstalige artikelen, maar kunnen daar nu niet aan tegemoetkomen. Wilt u met ons meebidden voor mogelijkheden hiervoor? Als u met het vertalen wilt meehelpen, komen we graag met u in contact, ook al is het maar voor het vertalen van één artikel. Tot slot willen we iedereen bedanken voor gebed en steun, in het bijzonder de drie jonge mensen die belangeloos ons met de vernieuwing van de site geholpen hebben en anoniem willen blijven.

Gerard Feller

Rubrieken van artikelen

Naast de zoekfunctie naar woorden hebben we, zoals gezegd, de artikelen meer gerubriceerd, zodat het meteen ook duidelijker is waar het over gaat. Zo zijn er bijvoorbeeld in de eerste fase al de volgende rubrieken te raadplegen:

- Bevrijdingspastoraat (11 artikelen)
- Schriftgezag (8 artikelen)
- Gezondheid en Bijbel (10)
- Specifieke pastorale onderwerpen (9)
- Bijbelstudies: Bemoedigend (8)
- Bijbelstudies: Een nieuw begin.(7)
- Bijbelstudie: Geestelijke kennis (4)
- Bewustzijnveranderende technieken en methoden (6)
- Lichaamswerk + occultisme en genezing (11)
- Lichaamswerk + occultisme en cultuur (6)
- Taoïstische methoden (5)
- Techniek en occultisme (10)
- Meditatie en occultisme (3)
- Virtualiteit en occultisme (14)
- New Age en occultisme (8)
- Muziek en occultisme (uitgebreide brochure)

- Body mind methoden en occultisme (2)
- 'Natuurgeneeswijzen' en occultisme (4)
- Magnetisme en kosmische energie (4)
- Reflexmethoden, Micro-kosmos-macro-kosmos (4)
- Waarzeggerij (5)
- Antroposofie (3)
- Sekten (9)
- Artikelen van dr. Jim Wilder (14)
- Opvoeding (6)
- Pastorale onderwerpen (9)
- Christelijke medische ethiek (14)
- Pastoraat en/contra psychologie (9)
- Psychosomatische onderwerpen (13)
- Eigentijds occultisme (9)
- Postmodernisme (6)

